

Vlaanderen
is zorgzaam en
gezond samenleven

INSPECTIERONDE VEILIG VERBLIJF EN GES+

Beleidsrapport 2025

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Karine Moykens
Secretaris-generaal
Departement Zorg
Simon Bolivarlaan 17, 1000 Brussel
www.departementzorg.be

Samenstelling

Departement Zorg
Zorginspectie

Productcoördinatie en vormgeving

Afdeling Communicatie en IT - Team Communicatie

Depotnummer

D/2025/3241/389

Uitgave

Oktober 2025

WOORD VAN DANK

Zorginspectie wenst alle betrokken jeugdhulpaanbieders, alle medewerkers en jongeren die de inspecteurs te woord stonden, oprecht te bedanken voor hun medewerking.

INHOUD

1	LIJST MET AFKORTINGEN EN VERKLARENDE BEGRIPPEN	5
2	INLEIDING	7
2.1	Situering	7
2.2	Reikwijdte van de inspectieronde	7
2.3	Inspectiemethodiek	8
2.3.1	Werkwijze	8
2.3.2	Bronnen	8
2.3.3	Individuele inspectieverslagen	9
2.3.4	Beleidsrapport	9
3	VASTSTELLINGEN	10
3.1	Basisgegevens	10
3.2	Infrastructuur	11
3.2.1	Binnenruimtes	12
3.2.2	Afzonderingskamer	12
3.2.3	Buitenruimtes	13
3.2.4	Graad van geslotenheid	15
3.2.5	Situering binnen de voorziening	15
3.2.6	Beleving van jongeren en begeleiders	16
3.3	Medewerkersbeleid	17
3.3.1	Medewerkersbeleid – Inzet	17
3.3.2	Vorming en ondersteuning	18
3.4	Tijdsbesteding	21
3.4.1	Onderwijs	21
3.4.2	Vrije tijd	22
3.4.3	Verplichte kamertijd	23
3.4.4	Bevraging jongeren	23
3.5	Contactmogelijkheden	26
3.5.1	Fysieke bezoeken	26
3.5.2	Andere contactmogelijkheden	26
3.6	Privacy	27
3.6.1	Cameragebruik	27
3.6.2	Individuele kamer	29
3.6.3	Fouillering en doorzoeken kamers	29
3.6.4	Bevraging jongeren	32
3.7	Afzondering en fixatie	32
3.7.1	Fixatie	33
3.7.2	Afzondering	34
3.7.3	Dossiertoets: afzondering en fixatie	35

4	CONCLUSIES	37
5	SLOTBEDENKING EN AANBEVELING	39
6	BIJLAGE	40

1 LIJST MET AFKORTINGEN EN VERKLARENDE BEGRIPPEN

Afzondering

Het verblijf van een persoon in een daartoe speciaal voorziene individuele afzonderingskamer, hetzij in een ander lokaal voor één persoon, welke de persoon niet zelfstandig kan verlaten

Afzonderingskamer

Een specifieke, veilig ingerichte, hoog beveiligde ruimte, welke de persoon niet zelfstandig kan verlaten

Comfortroom

Een ruimte ingericht ter bevordering van de-escalatie, met rustgevende materialen en zintuiglijke prikkels, die de jongere op elk moment zelfstandig kan verlaten

Fixatie

Elke handeling of elk gebruik van materiaal of medicatie die de bewegingsvrijheid van een persoon beperkt, verhindert of belemmert, waarbij de persoon niet zelfstandig zijn bewegingsvrijheid kan herwinnen

Fysieke interventie

Fixatie door middel van een interventie waarbij de persoon door één of meerdere zorgverleners/begeleiders op een fysieke wijze vastgehouden of geïmmobiliseerd wordt of waarbij de persoon op een fysiek gecontroleerde wijze verplaatst wordt of zich laat verplaatsen.

GES

Gedrags- en Emotionele Stoornis

GES+

Ernstige Gedrags- en Emotionele Stoornis

GGZ

Geestelijke Gezondheidszorg

Jeugdhulpaanbieder

Een erkende organisatie of voorziening die een hulpaanbod levert binnen de integrale jeugdhulp

Mechanische fixatie

Fixatie door middel van het aanwenden van mechanische hulpmiddelen bevestigd aan of in de directe omgeving van de persoon, welke niet zelfstandig door de persoon kan verwijderd worden.

Hulpmiddelen voor het ondersteunen of corrigeren van de fysieke houding van de persoon bevestigd aan of in de directe omgeving van de persoon, en die niet zelfstandig door de persoon kan verwijderd worden, worden niet beschouwd als mechanische fixatie tenzij deze hulpmiddelen buiten hun oorspronkelijke doelstelling gebruikt worden.

Medicamenteuze fixatie

Fixatie door middel van het acuut en chronisch gebruik van medicatie

Signaleringsplan

Een middel voor het vroegtijdig detecteren van toenemende emotionele spanning van de zorggebruiker, alsook het inventariseren van manieren waarop zorgverleners/begeleiders en de zorggebruiker best reageren in deze situatie

TOAH

Tijdelijk Onderwijs Aan Huis

Uitbatingsplaats

Een fysieke locatie waar een jeugdhulpaanbieder zijn erkend hulpaanbod organiseert

VAPH

Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap

Vaste teamequipe

Medewerkers die instaan voor de begeleiding of het toezicht op jongeren

Veilig Traject

Een mobiel/ambulante invulling van Veilig Verblijf waarbij er, in sommige gevallen, voor korte tijd beroep kan gedaan worden op een residentiële opvang. Veilige Trajecten worden aangeboden door voorzieningen met en zonder erkenning Veilig Verblijf.

2 INLEIDING

2.1 SITUERING

Binnen de jeugdhulp is er een groep van jongeren waarbij de verontrusting over hun opvoedingssituatie en/of hun gedrag dermate zwaar is, dat wordt geoordeeld door de (gedwongen) hulpverlening dat een ingrijpende residentiële maatregel zich opdringt. Bijkomend kan dergelijke maatregel inhouden dat een vorm van geslotenheid moet kunnen worden geboden tijdens die opvang.

Sinds de volledige uitrol van het jeugddelinquentiedecreet is het niet meer toegelaten om jongeren in een verontrustende opvoedingssituatie, die geen delict hebben gepleegd, langdurig te plaatsen in een gemeenschapsinstelling, vanuit de geest daders en slachtoffers gescheiden te houden. Reguliere jeugdhulpaanbieders met een mandaat tot geslotenheid dienen die groep van jongeren nu op te vangen.

In 2019 gingen er bij twee toenmalige proefprojecten ('proeftuinen') reeds inspectiebezoeken door op vraag van Opgroeien, omdat er grote verschillen in benadering van 'beveiligend verblijf' werden vastgesteld.

Zorginspectie ontving vanuit recente inspecties signalen van jeugdhulpaanbieders die Veilig Verblijf en GES+ aanbieden, dat er onduidelijkheid bestaat over het kader dat de overheid biedt.

Gezien de verhoogde risico's verbonden aan de zorg voor deze extra kwetsbare doelgroep in voorzieningen met een mandaat tot geslotenheid en gezien de beleidsstrategie van Zorginspectie om risicogestuurd te inspecteren, was het aangewezen hiervoor een inspectieronde te organiseren.

De inspecties binnen deze 'geblokkeerde ontwikkelingstrajecten' waren bedoeld om het huidige traject dat wordt gelopen door Opgroeien rond beveiliging te ondersteunen vanuit een objectief zicht op de diverse praktijken in het werkveld.

Vanuit de beleidsondersteunende opdracht van Zorginspectie willen we met een inventarisatie op vlak van enkele precaire thema's, eigen aan deze settings, bijdragen aan het nieuwe beleid dat de sector samen met Opgroeien ontwikkelt. Het vaststellen van eventuele inbreuken op bestaande regelgeving was niet de finaliteit van deze inspectieronde.

2.2 REIKWIJDTE VAN DE INSPECTIERONDE

Er zijn binnen Vlaanderen 31 jeugdhulpaanbieders met een erkenning Veilig Verblijf, een erkenning GES+ of met een erkenning voor beide aanbodsvormen (Veilig Verblijf en GES+). Een jeugdhulpaanbieder kan meerdere uitbatingsplaatsen hebben. Er zijn over Vlaanderen 11 uitbatingsplaatsen met een erkenning GES+, 15 uitbatingsplaatsen met een erkenning Veilig Verblijf en 7 uitbatingsplaatsen met een gecombineerde erkenning GES+ en Veilig Verblijf. Bij 31 van die 33 uitbatingsplaatsen zijn er inspecties doorgegaan, waarvan 30 door middel van een bezoek ter plekke. Van die 30 zijn de data van de vaststellingen in dit rapport verzameld. Bij de twee jeugdhulpaanbieders die dit aanbod voorzien op twee uitbatingsplaatsen, werden de beide uitbatingsplaatsen bezocht.

Twee jeugdhulpaanbieders, die wel reeds een GES+ aanbod hebben maar waarvan het Veilig Verblijf in de loop van 2025 is opgestart of nog opgestart wordt, werden in samenspraak met Opgroeien niet bezocht en maken geen deel uit van de bevindingen in het rapport.

Eén jeugdhulpaanbieder die een erkenning Veilig Verblijf heeft maar daar zelf (nog) geen residentiële invulling aan geeft, werd omwille van de erkenningsvorm wel geïnspecteerd (via een online bespreking), zonder een inspectiebezoek ter plekke. Om die reden is deze niet in de verdere rapporteringsdata meegenomen, vermits de residentieel georiënteerde vragen hier niet van toepassing waren.

Er zijn ook andere jeugdhulpaanbieders die geen residentiële gesloten opvang hebben maar wel een aanklampend 'Veilig Traject' aanbieden. Dit aanbod situeert zich evenwel niet onder een erkenning Veilig Verblijf. Deze werden dan ook niet meegenomen in deze inspectieronde. Het is tot slot mogelijk dat er onder de geïnspecteerde jeugdhulpaanbieders Veilig Verblijf ook bij zijn die Veilige Trajecten aanbieden. Dat deel van hun aanbod werd om dezelfde reden als hierboven (residentiële focus) buiten beschouwing gelaten bij deze inspectieronde.

2.3 INSPECTIEMETHODIEK

2.3.1 Werkwijze

De inspecties vonden aangekondigd plaats in de periode mei - juli 2025.

Volgende onderwerpen werden geïnspecteerd:

- > Infrastructuur
- > Medewerkersbeleid (inzet, vorming en ondersteuning)
- > Tijdsbesteding
- > Contactmogelijkheden
- > Privacy (camera's, de individuele kamer, fouillering)
- > Afzondering en fixatie

Bij uitbatingsplaatsen met meerdere leefgroepen werd het inspectiebezoek afgebakend tot twee leefgroepen. In totaal werden 47 leefgroepen geïnspecteerd, verspreid over 30 uitbatingsplaatsen.

Waar we spreken over gemengde leefgroepen, bedoelen we een gemengd aanbod van zowel Veilig Verblijf als GES+ in éénzelfde leefgroep.

De bezoeken werden vooraf aangekondigd zodat begeleiders aan de jongeren konden vragen of ze met de inspecteurs wilden spreken, zonder hun dagbesteding te onderbreken.

2.3.2 Bronnen

De focus lag op de praktijk ter plekke van de uitbatingsplaats in kwestie; als dusdanig werden geen zuiver beleidsmatige zaken bevraagd. Onze bronnen waren gesprekken met stafmedewerkers, met de medewerkers die op de werkvloer stonden en waar mogelijk met de jongeren zelf.¹

Er werd op voorhand aan de uitbatingsplaatsen een folder bezorgd voor de jongeren, met achtergrondinformatie over het inspectiebezoek. Daarbij werd reeds de vraag gesteld wie van hen bereid zou zijn om met de inspecteurs in gesprek te gaan.

¹ Dat laatste bleek niet overal even haalbaar of het kon zijn dat jongeren op sommige vragen wel wensten te antwoorden en op andere vragen niet, dit weerspiegelt zich in de onderstaande aantallen van bevraagde jongeren.

Ter voorbereiding werd een sjabloon bezorgd om alvast de personeelsinzet en het vormingsaanbod in te vullen en terug te bezorgen, alsook werd gevraagd om het huishoudelijk reglement en de eventuele procedure vrijheidsbeperkende maatregelen door te sturen naar de inspecteurs. Desgewenst werden de bezorgde documenten aangevuld door andere relevante documenten over de betrokken onderwerpen.

Er ging tevens een rondgang door in de geselecteerde leefgroepen en voor bepaalde onderwerpen, met name registraties van afzonderingen en/of fixatiemaatregelen, werd in dossiers van jongeren gekeken.

2.3.3 Individuele inspectieverslagen

Elke inspectie leidde tot een individueel inspectieverslag dat werd overgemaakt aan de uitbatingsplaats en aan Opgroeien. De inspectieverslagen van deze inventariserende ronde zijn passief openbaar; wat betekent dat deze verslagen kunnen worden opgevraagd maar niet actief worden gepubliceerd door Zorginspectie.

2.3.4 Beleidsrapport

In dit beleidsrapport bundelen we de vaststellingen van al onze inspecties. Aanvullend geven we voor enkele onderwerpen signalen mee die niet noodzakelijk vanuit de standaardbevraging naar voren kwamen maar die de gesprekspartners of de inspecteurs belangrijk achtten. Het gaat hier dan niet om interpretaties door de inspecteurs vanuit verzamelde data maar om zaken die vanuit dialoog naar voren kwamen. Hiermee willen we de sector en Opgroeien ondersteunen in hun lopende traject rond beveiliging binnen de geblokkeerde ontwikkelingstrajecten. Dit beleidsrapport is actief openbaar en is raadpleegbaar op de website van Zorginspectie.

3 VASTSTELLINGEN²

3.1 BASISGEGEVENS

Zowel Veilig Verblijf als GES+ zijn opgenomen in het erkenningsbesluit Jeugdhulp en worden erkend door Opgroeien. Sinds 2020 valt het GES+ aanbod niet langer onder het VAPH, maar onder Opgroeien. Alle voorzieningen die GES+ aanbieden, beschikken daarnaast over een erkenning als Multifunctioneel Centrum (MFC) binnen het VAPH. Van de 30 bezochte uitbatingsplaatsen, zijn er 17 erkend door zowel Opgroeien als het VAPH. Daarvan bieden 6 uitbatingsplaatsen Veilig Verblijf aan, waarvan er 5 GES+ en Veilig Verblijf combineren binnen één of meerdere leefgroepen.³

Er gingen dus inspectiebezoeken door in leefgroepen van voorzieningen die enkel erkend zijn voor Veilig Verblijf, in leefgroepen van voorzieningen die enkel erkend zijn voor GES+ en in leefgroepen van voorzieningen die erkend zijn voor zowel Veilig Verblijf als GES+. Let wel: voorzieningen organiseren de samenstelling van hun leefgroepen verschillend, het huidige kader laat dit open voor invulling. Zo kan het bv. zijn dat er GES+ plaatsen verspreid worden over meerdere leefgroepen met een ander aanbod binnen dezelfde voorziening of dat voorzieningen hun beveiligd aanbod in kleinere subgroepen organiseren. Dit maakt dat op het terrein een zeer diverse invulling van erkende capaciteit werd vastgesteld, wat zich niet eenduidig laat herleiden tot 'een leefgroep GES+' of 'een leefgroep Veilig Verblijf'.

Er zijn in totaal 145 erkende plaatsen Veilig Verblijf en 118 erkende plaatsen GES+, over de geïnspecteerde uitbatingsplaatsen heen.

Signalen

Tijdens de inspecties signaleerden de gesprekspartners een duidelijk verschil in noden, aanpak en finaliteit tussen Veilig Verblijf en GES+, wat invloed kan hebben op de manier waarop de werking wordt georganiseerd.

Er zijn uitbatingsplaatsen die in hun leefgroepen plaatsen GES+ combineren met GES en daar voordelen in zien, zowel naar een positief leef- als werkklimaat.

De opnametijd voor Veilig Verblijf (9 maanden, verlengbaar met 9 maanden) is volgens sommige jeugdhulpaanbieders te kort. Bij GES+ gaat het om langdurige verblijven, de regelgeving benoemt geen opnameduur. Meerdere jeugdhulpaanbieders problematiseren voor beide erkenningstypes de uitstroommogelijkheden.

Haast alle jeugdhulpaanbieders geven aan dat de uitstroom zeer moeilijk is, maar zij die een aanbod voorzien voor jongeren met een zeer zware problematiek (o.m. ernstige mentale beperking) ervaren dat uitstroom naar een regulier aanbod vrijwel onmogelijk is. Enerzijds concentreert zich een zeer complexe doelgroep bij die jeugdhulpaanbieders, anderzijds vinden ze geen partners voor doorstroom, o.m. naar de volwassen hulpverlening.

Een moeilijke of onbestaande uitstroom maakt dat jongeren soms lang na hun meerderjarigheid kunnen verblijven in een GES+ aanbod en de plaatsen daardoor dichtslibben. Bij gebrek aan vervolghulpverlening dreigen deze jongeren op straat te belanden, zo wordt gesignaleerd. Wegens dat gebrek aan uitstroom naar externe partners geven enkele jeugdhulpaanbieders met een GES+ aanbod mee dat reeds bij de

² Niet alle modules konden in alle leefgroepen geïnspecteerd worden. De bron van de steekproef varieert en deze is dus niet overal van eenzelfde grootte. Dit verklaart de verschillende noemers doorheen het rapport

³ Van de 31 geïnspecteerde uitbatingsplaatsen zijn er:

- 14 enkel erkend door Opgroeien, met een aanbod Veilig Verblijf.
- 1 dubbel erkend door Opgroeien en VAPH, met een aanbod Veilig Verblijf.
- 11 dubbel erkend door Opgroeien en VAPH, met een aanbod GES+.
- 5 dubbel erkend door Opgroeien en VAPH, met een aanbod GES+ en Veilig Verblijf.

overweging tot initiële opname, i.f.v. de continuïteit, intern nagegaan wordt of de jongere ook na de meerderjarigheid kan doorstromen binnen de eigen voorziening.

Tijdens de inspectieronde werd vastgesteld dat de doelgroep binnen het GES+ aanbod zeer divers is. Er is daarbinnen een groot verschil in cognitieve vaardigheden, internaliserende en externaliserende problematieken, leeftijden, enz. Jeugdhulpaanbieders met GES+ aanbod voor jongeren met een ernstige mentale beperking geven aan dat Opgroeien weinig vertrouwd is met de specificiteit van dit profiel. Voor een deel van de doelgroep GES+, met een matig tot diep mentale beperking, is de focus niet zozeer groei en evolutie maar stabilisatie.

Echter, ook verschillende jeugdhulpaanbieders met een aanbod Veilig Verblijf geven aan dat de uitstroom moeizaam verloopt en dit voor zowel jongens als meisjes. Daar waar een sterke geslotenheid kan worden geboden, zijn het jongeren met zwaardere profielen die er worden opgenomen. Enkele jeugdhulpaanbieders Veilig Verblijf gaven aan minder instroom van jongens te krijgen; meermaals zouden daar plaatsen niet ingenomen worden, in tegenstelling tot de instroom van meisjes.

Sommige voorzieningen willen sterk op maat werken maar gaven aan dat ze bij opstart nog geen zicht hebben op de nodige toezichts- en beveiligingsmaatregelen, waardoor ze eerder meer beveiligend starten om in te schatten wat de betreffende jongere nodig heeft.

Bij enkele jeugdhulpaanbieders Veilig Verblijf is het mogelijk dat jongeren niet in hun eigen leefgroep verblijven maar in een andere leefgroep of in de context met contextbegeleiding. Sommige jeugdhulpaanbieders benoemen dit als een vorm van 'veilig traject' maar dit wordt toch georganiseerd onder de erkenning Veilig Verblijf, met een sterke focus op relationele continuïteit.

Om verschillende redenen, zoals hierboven vermeld, maar ook bv. o.w.v. tijdelijk verblijf in een andere setting (bv. timeout in de gemeenschapsinstelling, behandeling in psychiatrie, fugue, periodes in de context) kan het zijn dat een ingenomen plaats niet wordt benut. Er zijn jeugdhulpaanbieders die dit bed voor die periode openstellen en tijdelijk een andere jongere daarin opvangen.

Meerdere jeugdhulpaanbieders, zowel Veilig Verblijf als GES+, uiten hun nood aan duidelijkheid vanuit de overheid over de verwachtingen en aan een kader. Het zou schipperen zijn tussen de verwachtingen van verwijzers, die veel geslotenheid vragen, en van het aangereikte kader. Binnen regio's is er voor eenzelfde aanbod veel verschil in visie tussen jeugdhulpaanbieders.

Door de geografische spreiding van het aanbod binnen Vlaanderen kan het zijn dat jongeren ver van huis moeten verblijven. Behoud van school, hobby's, contacten met de context wordt daardoor bemoeilijkt.

3.2 INFRASTRUCTUUR

De regelgeving bevat weinig expliciete bepalingen over de infrastructuurvereisten voor jeugdhulpaanbieders die jongeren begeleiden binnen Veilig Verblijf of GES+. Het Decreet Rechtspositie Minderjarige spreekt zich uit over een ontwikkelingsgericht leefklimaat, dat ruimer gaat dan infrastructuur maar ook daarop invloed heeft. Volgens het decreet betreffende de integrale Jeugdhulp kunnen voorzieningen maatregelen nemen die de dagelijkse bewegingsvrijheid van een minderjarige inperken in functie van het beschermen van diens fysieke, psychische of seksuele integriteit. Dergelijke maatregelen zijn aan voorwaarden gebonden, onder meer dat het gesloten karakter van de bescherming of beveiliging individueel trajectmatig wordt gedifferentieerd en dat de maatregel niet langer duurt dan strikt noodzakelijk.

De regelgeving expliciteert enkele zaken waaraan een afzonderingskamer moet voldoen. Ook de intersectorale richtlijn ter preventie van afzondering en fixatie in de brede jeugdhulp formuleert daarover aanbevelingen. De voorwaarden die het Decreet Rechtspositie Minderjarige stelt in dit verband, worden pas van toepassing na een overgangstermijn.

3.2.1 Binnenruimtes

Zorginspectie onderzocht op welke manieren de binnenruimtes worden ingezet om de risico's op agressie te beperken. Daarbij werd nagegaan of leefgroepen beschikken over een comfortroom, of de eigen kamer kan worden gebruikt als de-escalatieruimte of rustruimte en of jongeren daar vrij naartoe kunnen gaan. Verder werd gekeken of er binnen rustige plekjes zijn waar jongeren zich kunnen terugtrekken en of er binnen sportmogelijkheden zijn.

Inrichting binnenruimtes	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Comfortroom aanwezig	11/18 (61%)	11/20 (55%)	5/9 (56%)	27/47 (57%)
Eigen kamer inzetbaar als de-escalatieruimte of rustruimte	18/18 (100%)	20/20 (100%)	9/9 (100%)	47/47 (100%)
Vrije toegang tot eigen kamer	14/18 (78%)	18/20 (90%)	9/9 (100%)	41/47 (87%)
Aanwezigheid rustige plekjes	17/18 (94%)	11/20 (55%)	8/9 (89%)	36/47 (76%)
Aanwezigheid sportmogelijkheden	9/18 (50%)	17/20 (85%)	7/9 (78%)	33/47 (70%)

Ongeacht de erkenningsvorm beschikt 57% van alle bezochte leefgroepen over een comfortroom. Dit cijfer is vergelijkbaar voor de verschillende erkenningsvormen. In alle leefgroepen gebruikt men de eigen kamer als de-escalatieruimte. In het overgrote deel van de bezochte leefgroepen kan de jongere zelf naar de eigen kamer gaan (87%). Dit is het geval in 78% van de leefgroepen binnen een voorziening met een GES+ erkenning, in 90% van de leefgroepen binnen een voorziening met een erkenning Veilig Verblijf en in alle bezochte leefgroepen binnen een voorziening met zowel GES+ als Veilig Verblijf.

In ongeveer driekwart (76%) van de leefgroepen zijn er binnen rustige plekjes voorzien. In leefgroepen binnen een voorziening met een GES+ erkenning is dit bijna in elke leefgroep (94%) het geval, in leefgroepen binnen een voorziening met een erkenning Veilig Verblijf in iets meer dan de helft (55%). Binnen Veilig Verblijf is er in de meerderheid van de leefgroepen (85%) één of andere sportmogelijkheid binnen, in leefgroepen binnen een voorziening met een GES+ erkenning in de helft van de gevallen (50%).

3.2.2 Afzonderingskamer

Tijdens de inspectie werd nagegaan in hoeveel van de geïnspecteerde leefgroepen een afzonderingskamer ter beschikking is. De cijfers in de eerste tabel verwijzen naar het aantal leefgroepen die over één of meerdere afzonderingskamers beschikken, ten opzichte van het totaal aantal geïnspecteerde leefgroepen per erkenningsvorm.

Beschikbaarheid van afzonderingskamers	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Leefgroepen met één of meerdere afzonderingskamers	17/18 (94%)	7/20 (35%)	7/9 (78%)	31/47 (66%)
Leefgroepen zonder afzonderingskamer	1/18 (6%)	13/20 (65%)	2/9 (22%)	16/47 (34%)

In totaal beschikken 31 van de 47 leefgroepen (66%) over één of meerdere afzonderingskamers. Er is een afzonderingskamer beschikbaar in bijna alle leefgroepen binnen een voorziening met erkenning GES+ (94%) en in ongeveer een derde van de leefgroepen binnen een voorziening met erkenning Veilig Verblijf (35%).

Binnen de 31 leefgroepen, waar één of meerdere afzonderingskamers ter beschikking zijn, werden 34 afzonderingskamers geïnspecteerd. Er werd voor deze 34 afzonderingskamers nagegaan in welke mate ze voldoen aan een aantal kwaliteitscriteria. Onderstaande tabel geeft het aantal afzonderingskamers weer dat werd nagekeken op elk kwaliteitscriterium.

Kwaliteitscriterium	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Locatie op een vlot bereikbare plaats	19/19 (100%)	8/8 (100%)	6/7 (86%)	33/34 (97%)
Ingericht dat de jongere zich niet kan kwetsen	15/19 (79%)	7/8 (88%)	7/7 (100%)	29/34 (85%)
Er is daglicht	11/19 (58%)	8/8 (100%)	7/7 (100%)	26/34 (77%)
De mogelijkheid om heen en weer te communiceren met een begeleider	10/19 (53%)	7/8 (88%)	7/7 (100%)	24/34 (71%)
Er is fysieke nabijheid	17/19 (90%)	8/8 (100%)	6/7 (86%)	31/34 (91%)
Er is rookdetectie	19/19 (100%)	8/8 (100%)	6/7 (86%)	33/34 (97%)
Er is toezicht van buitenaf mogelijk	18/19 (95%)	8/8 (100%)	7/7 (100%)	33/34 (97%)
Er is geen inkijk van onbevoegden	16/19 (84%)	8/8 (100%)	7/7 (100%)	31/34 (91%)
Er is een aangepaste tijdsaanduiding	11/19 (58%)	6/8 (75%)	5/7 (71%)	22/34 (65%)
Er is een toilet in of aangrenzend aan de afzonderingskamer	14/19 (74%)	3/8 (38%)	4/7 (57%)	21/34 (62%)
De afzonderingskamer voldoet aan alle bovenstaande elementen	5/19 (26%)	2/8 (25%)	1/7 (14%)	8/34 (24%)

De afzonderingskamers zijn bijna overal goed bereikbaar (97%), uitgerust met rookdetectie (97%) en er is bijna altijd toezicht van buitenaf mogelijk door bevoegd personeel (97%). In het merendeel van de afzonderingskamers is fysieke nabijheid op maat van de jongere mogelijk (91%) en wordt inkijk door onbevoegden vermeden (91%).

In 85% van de afzonderingskamers is de inrichting voldoende veilig om zelfverwonding te voorkomen. Daglicht is aanwezig in 77% van de afzonderingskamers, dit aandeel ligt lager in GES+ voorzieningen (58%). Heen en weer communiceren met een begeleider kan in 71% van de afzonderingskamers, in GES+ gaat het slechts om 53%. Een aangepaste tijdsaanduiding (65%) en een toilet, in of grenzend aan de afzonderingskamer (62%), zijn minder vaak aanwezig. Minder dan de helft van de afzonderingskamers in voorzieningen met enkel een erkenning Veilig Verblijf beschikt over een toilet in of grenzend aan de kamer (38%).

3.2.3 Buitenruimtes

Zorginspectie bracht de aanwezige buitenruimtes in kaart, zowel de directe buitenruimte die aansluit op de leefgroep als het eventuele bredere terrein waarop de leefgroep zich bevindt.

Daarbij werd gekeken of de buitenruimtes (zowel de directe buitenruimte als het bredere terrein) afgesloten zijn en of de jongeren vrije toegang hebben tot de aanwezige buitenruimtes. Daarnaast werd onderzocht of de buitenruimtes zijn ingericht met elementen die een de-escalerende werking kunnen hebben, zoals sportmogelijkheden, dieren en rustige plekken.

Onderstaande tabel geeft weer in welke mate de directe buitenruimte bij de leefgroep is afgesloten ten opzichte van de omgeving buiten de voorziening en hoe jongeren toegang krijgen tot deze ruimte.

Directe buitenruimte	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en VV	Totaal
Buitenruimte volledig afgesloten	15/18 (83%)	19/20 (95%)	7/9 (78%)	41/47 (87%)
Vrije toegang vanuit leefgroep	9/18 (50%)	11/20 (55%)	2/9 (22%)	22/47 (46%)
Toegang individueel afgestemd	2/18 (11%)	3/20 (15%)	6/9 (67%)	11/47 (23%)
Geen vrije toegang	7/18 (39%)	6/20 (30%)	1/9 (11%)	14/47 (30%)

De tabel hieronder toont in welke mate de directe buitenruimte is ingericht met elementen die een rustgevende of activerende functie kunnen vervullen, zoals sportmogelijkheden, rustige plekjes en dieren.

Elementen in directe buitenruimte	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en VV	Totaal
Sportmogelijkheden	9/18 (50%)	14/20 (70%)	7/9 (78%)	30/47 (64%)
Aparte plekjes om rust te vinden	7/18 (39%)	11/20 (55%)	3/9 (33%)	21/47 (45%)
Dieren	1/18 (6%)	2/20 (10%)	1/9 (11%)	4/47 (8%)

Hieronder wordt weergegeven of de leefgroepen zijn ingebed in een breder terrein dat deel uitmaakt van de infrastructuur van de voorziening en hoe jongeren toegang hebben tot dit terrein.

Bredere terrein	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en VV	Totaal
Ingebed in bredere terrein	17/18 (94%)	9/20 (45%)	9/9 (100%)	35/47 (74%)
Bredere terrein afgesloten	1/17 (6%)	0/9 (0%)	0/9 (0%)	1/35 (3%)
Vrije toegang tot bredere terrein	2/17 (12%)	0/9 (0%)	1/9 (11%)	3/35 (9%)
Toegang individueel op maat	6/17 (35%)	5/9 (56%)	5/9 (56%)	16/35 (46%)
Geen vrije toegang	9/17 (53%)	4/9 (44%)	3/9 (33%)	16/35 (46%)

De volgende tabel geeft weer in welke mate het bredere terrein is ingericht met de-escalerende elementen zoals sportmogelijkheden, rustige plekjes en dieren.

Elementen in bredere terrein	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Sportmogelijkheden	15/17 (88%)	6/9 (67%)	9/9 (100%)	30/35 (86%)
Aparte plekjes om rust te vinden	17/17 (100%)	4/9 (44%)	9/9 (100%)	30/35 (86%)
Dieren	13/17 (76%)	4/9 (44%)	5/9 (56%)	22/35 (63%)

Zorginspectie stelde vast dat in het merendeel van de leefgroepen een directe buitenruimte aanwezig is die volledig omheind is (87%), waardoor jongeren deze niet zelfstandig kunnen verlaten naar de omgeving buiten de voorziening. Vrije toegang tot deze buitenruimte vanuit de leefgroep is mogelijk in 46% van de leefgroepen. In 23% is toegang individueel afgestemd en in 30% enkel mogelijk via begeleiding. In deze directe buitenruimtes zijn sportmogelijkheden aanwezig in 64% van de leefgroepen, rustige plekjes in 45%, en dieren in 8%.

Daarnaast is bij 35 van de 47 leefgroepen een breder terrein aanwezig dat deel uitmaakt van de infrastructuur van de voorziening (74%). Dit terrein is vrijwel nooit volledig afgesloten (3%). Vrije toegang tot het bredere terrein is mogelijk in 9% van de leefgroepen, terwijl toegang in 46% individueel wordt afgestemd en in 46% via begeleiding verloopt. In de leefgroepen die ingebed zijn in een breder terrein zijn sportmogelijkheden en rustige plekjes telkens aanwezig in 86% van de gevallen. Er zijn dieren aanwezig in 63% van de gevallen.

In 46% van de bezochte leefgroepen, ongeacht de erkenningsvorm, wordt een systeem toegepast waarbij jongeren individueel en op maat de leefgroep en/of de directe buitenruimte kunnen verlaten om zich naar de buitenwereld te begeven. In leefgroepen die niet met een systeem op maat werken, werd meermaals toegelicht dat medewerkers zich bewust zijn van de mogelijkheid om jongeren, afhankelijk van hun traject, zelfstandig naar buiten te laten gaan. Dit kan bijvoorbeeld via een badge- of sleutelsysteem op maat. Enkele leefgroepen hebben dit in het verleden toegepast, maar geven aan dat het in de praktijk niet altijd evident is om in een gesloten werking een deel van de jongeren een sleutel of badge toe te vertrouwen, zonder dat andere jongeren hiervan misbruik trachten te maken.

Deze cijfers tonen dat buitenruimtes en bredere terreinen in veel voorzieningen aanwezig zijn en ingericht zijn met elementen die een rustgevende of activerende functie kunnen vervullen. De mate waarin jongeren toegang hebben tot deze ruimtes varieert, zowel wat betreft de directe buitenruimte als het bredere terrein.

3.2.4 Graad van geslotenheid

Zorginspectie ging na in welke mate de buitendeuren van de geïnspecteerde leefgroepen gesloten worden, zowel overdag als 's nachts. Daarbij werd nagegaan of dit gebeurt voor alle jongeren of op indicatie (afhankelijk van de situatie). De gegevens geven inzicht in de mate van fysieke begrenzing binnen de leefgroepen.

Buitendeuren	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Overdag gesloten voor iedereen	11/18 (61%)	17/20 (85%)	5/9 (56%)	33/47 (70%)
's Nachts gesloten voor iedereen	12/18 (67%)	20/20 (100%)	8/9 (89%)	40/47 (85%)
Overdag én 's nachts gesloten voor iedereen	11/18 (61%)	17/20 (85%)	5/9 (56%)	33/47 (70%)
Overdag gesloten op indicatie	0/18 (0%)	1/20 (5%)	3/9 (33%)	4/47 (9%)
's Nachts gesloten op indicatie	0/18 (0%)	0/20 (0%)	0/9 (0%)	0/47 (0%)
Overdag open voor iedereen	7/18 (39%)	2/20 (10%)	1/9 (11%)	10/47 (21%)
's Nachts open voor iedereen	6/18 (33%)	0/20 (0%)	1/9 (11%)	7/47 (15%)
Overdag én 's nachts open voor iedereen	6/18 (33%)	0/20 (0%)	1/9 (11%)	7/47 (15%)

In 70% van de leefgroepen zijn de buitendeuren zowel overdag als 's nachts gesloten voor alle jongeren. Dit komt het vaakst voor in voorzieningen met enkel een erkenning Veilig Verblijf (85%) en minder in GES+ voorzieningen (61%). 's Nachts zijn de deuren gesloten in 85% van de leefgroepen. Sluiting op indicatie gebeurt beperkt: overdag in 9% van de leefgroepen, 's nachts nergens. In 21% van de leefgroepen blijven de deuren overdag open voor iedereen en in 15% ook 's nachts. Dit komt vooral voor in voorzieningen met enkel een GES+ erkenning.

3.2.5 Situering binnen de voorziening

Zorginspectie vroeg aan de medewerkers of de geïnspecteerde leefgroepen een hoger beveiligingsniveau hebben dan de andere leefgroepen op de uitbatingsplaats. Onderstaande tabel geeft de antwoorden op deze vraag weer.⁴

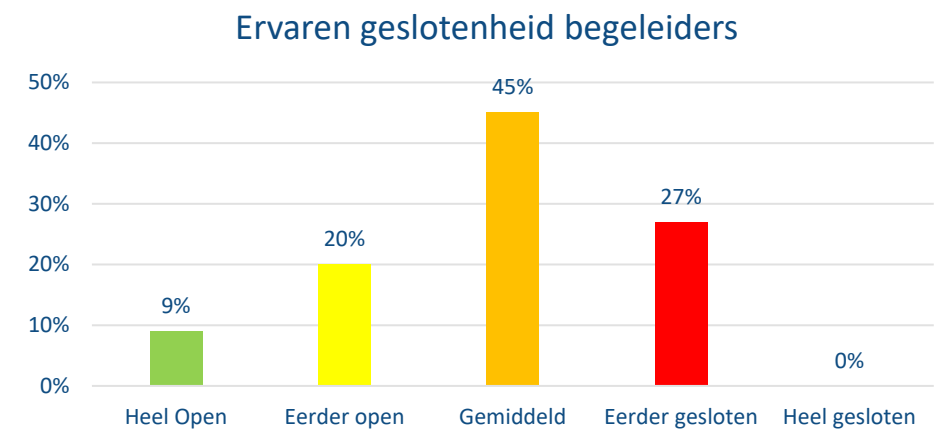
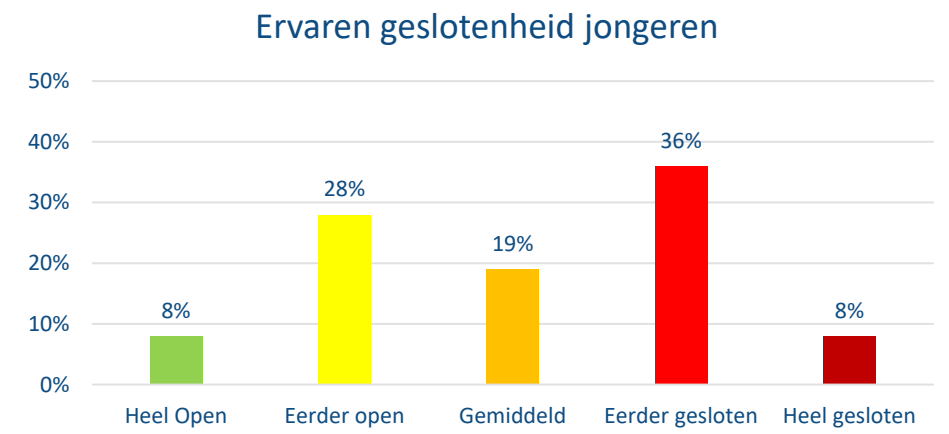
	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Hoger beveiligingsniveau	11/18 (61%)	11/19 (58%)	8/9 (89%)	30/46 (65%)

⁴ De noemer bij Veilig Verblijf is hier 19 in plaats van 20 en in het totaal 46 in plaats van 47. Dit omdat één geïnspecteerde uitbatingsplaats enkel uit een leefgroep Veilig Verblijf bestaat, deze leefgroep is hierdoor niet opgenomen in onderstaande tabel.

Volgens de gesprekspartners ligt het beveiligingsniveau in ongeveer twee derde van de geïnspecteerde leefgroepen hoger dan in de andere leefgroepen (65%). In ongeveer een derde van de leefgroepen gaven de gesprekspartners aan dat er geen verschil is op vlak van beveiliging (35%).

3.2.6 Beleving van jongeren en begeleiders

Zorginspectie bevroeg 36 jongeren en 92 begeleiders over hoe zij de geslotenheid van de infrastructuur binnen hun leefgroep ervaren. Zij konden kiezen uit vijf antwoordcategorieën: heel open, eerder open, gemiddeld, eerder gesloten en heel gesloten. Onderstaande staafdiagrammen tonen de perceptie van jongeren en begeleiders over de mate van geslotenheid van de infrastructuur.

Bij de jongeren beleeft 8% de infrastructuur als heel open en eveneens 8% als heel gesloten. Een groep van 28% beschouwt de infrastructuur als eerder open, 19% als gemiddeld en 36% als eerder gesloten. Bij de begeleiders ervaart 9% de infrastructuur als heel open, 20% als eerder open en 45% als gemiddeld. Daarnaast geeft 27% aan de infrastructuur als eerder gesloten te ervaren. Geen enkele begeleider beschouwt de infrastructuur als heel gesloten.

Signalen

Tijdens de inspecties merkte Zorginspectie duidelijke verschillen op in de infrastructuur van de bezochte uitbatingsplaatsen. Die verschillen hadden betrekking op de staat van de gebouwen, de indeling, het onderhoud en de inrichting van zowel binnen- als buitenruimtes. Sommige uitbatingsplaatsen zetten sterk in op huiselijkheid, andere leggen de nadruk op functioneel gebruik met een sobere of beperkte aankleding.

Op sommige plaatsen is de infrastructuur verouderd of niet aangepast aan de noden van de doelgroep. Zo merkte Zorginspectie bijvoorbeeld een afzonderingskamer op die enkel bereikbaar is via een steile trap. In enkele leefgroepen die gehuisvest zijn in gebouwen waar voordien een andere doelgroep verbleef, gaven medewerkers aan dat ze de infrastructuur te open vonden. Eén jeugdhulpaanbieder gaf aan dat het aantal afzonderingen is verminderd sinds de verhuis naar een nieuw gebouw. Volgens hen zorgde de vorige infrastructuur voor extra prikkels.

Daarnaast gaven enkele jeugdhulpaanbieders aan dat zij spanningen ervaren tussen uiteenlopende verwachtingen over geslotenheid. Enerzijds zijn er verwachtingen van verwijzers, anderzijds van het kennis- en ondersteuningscentrum (residentiële) jeugdhulp Vlaanderen. Daarbovenop spelen de verwachtingen vanuit de overheid een rol. Ook verschillende visies op geslotenheid binnen de sector werden benoemd als bron van spanning.

3.3 MEDEWERKERSBELEID

3.3.1 Medewerkersbeleid – Inzet

Wat betreft personeelsinzet is er weinig regelgevend vastgelegd. Het erkenningsbesluit Jeugdhulp vermeldt wel dat een voorziening - en elke afdeling ervan - onder toezicht moet staan als er minderjarigen aanwezig zijn. Specifiek voor Veilig Verblijf vermeldt het erkenningsbesluit dat de voorziening een permanente opvoedkundige aanwezigheid op maat van de minderjarige moet organiseren.

De personeelsinzet werd in 49 leefgroepen⁵ bevraagd. Zorginspectie ging na of er in de verschillende bezochte leefgroepen vacatures open stonden voor begeleidend personeel en of de vooropgestelde bezetting werd gehaald.

Personeelsinzet	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Openstaande vacatures	11/19 (58%)	15/21 (71%)	8/9 (89%)	34/49 (69%)
Vooropgestelde bezetting gehaald	16/19 (84%)	18/21 (86%)	8/9 (89%)	42/49 (86%)

In 34 van de 49 bezochte leefgroepen (69%) geven de gesprekspartners aan dat er openstaande vacatures zijn voor begeleidend personeel. Dit gaat om 11 van de 19 leefgroepen (58%) binnen de voorzieningen erkend voor enkel GES+, om 15 van de 21 leefgroepen (71%) binnen de voorzieningen erkend voor enkel Veilig Verblijf en om 8 van de 9 leefgroepen (89%) binnen de voorzieningen erkend voor GES+ en Veilig Verblijf.

Zorginspectie merkt op dat, hoewel de medewerkers in de meeste leefgroepen aangeven de vooropgestelde bezetting te halen (86%), er tijdens de inspectieronde meermaals werd aangehaald dat het moeizaam is om deze te realiseren. Over de jeugdhulpaanbieders heen wordt aangegeven dat het moeilijk is om geschikt personeel te vinden en te houden voor deze complexe doelgroepen. Jeugdhulpaanbieders signaleren dat afgestudeerde begeleiders niet voorbereid zijn op de werkdruk en de zwaarder wordende problematieken van de jongeren en hun context.

Zorginspectie ging in 49 leefgroepen na of begeleiders en medewerkers die toezicht uitoefenen, zoals nachtwakers, al dan niet een pedagogisch diploma bezitten. Er werd specifiek voor deze nachtschift de vraag gesteld of deze het mandaat krijgen om een kamer van een jongere binnen te gaan tijdens de nacht.

⁵ Bij 2 uitbatingsplaatsen werd deze module voor 3 leefgroepen ingevuld o.w.v de indeling van de medewerkers over meerdere leefgroepen.

Pedagogisch diploma	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Alle medewerkers	5/19 (36%)	11/21 (52%)	2/9 (22%)	18/49 (37%)
Sommige medewerkers	14/19 (74%)	10/21 (48%)	7/9 (78%)	31/49 (63%)
Geen enkele medewerker	0/19 (0%)	0/21 (0%)	0/9 (0%)	0/49 (0%)

In 18 van de 49 bezochte leefgroepen (37%) geven de gesprekspartners aan dat alle medewerkers die instaan voor de begeleiding of het toezicht van de jongeren (ook de nachtmedewerkers) een pedagogisch diploma hebben. In de andere 31 leefgroepen hebben sommige medewerkers (dag en nacht) een pedagogisch diploma. Er zijn geen leefgroepen (dag en nacht) waar geen enkele medewerker een pedagogisch diploma heeft.

Er werd toegelicht dat in 41 van de 49 bezochte leefgroepen (87%) de nachtmedewerker de kamer van de jongere mag betreden. In de overige 8 leefgroepen is het de afspraak dat nachtmedewerkers niet binnengaan op de kamer van de jongere, tenzij bij een noodtoestand.

3.3.2 Vorming en ondersteuning

Het Decreet Rechtspositie Minderjarige expliciteert het recht op kwalitatieve en deskundige jeugdhulpverlening of begeleiding. Het erkenningsbesluit Jeugdhulp vermeldt specifiek voor GES+ de samenwerking met andere voorzieningen en kennisuitwisseling. Voor Veilig Verblijf somt het erkenningsbesluit de partners op waarmee jeugdhulpaanbieders structureel moeten samenwerken en wordt de ondersteuning en vorming van het personeel benoemd.

3.3.2.1 Vorming

Het vormingsaanbod en de frequentie waarmee vorming wordt aangeboden rond bepaalde thema's werd in kaart gebracht voor de 30 bezochte uitbatingsplaatsen.⁶

Soort vorming	Bij de inwerking	Herhaaldelijk	Geen vorming
De-escalatie (o.a. communicatie/gedrag)	15/31 (48%)	16/31 (52%)	1/31 (3%)
Signalisatieplannen/methodieken	13/31 (42%)	20/31 (65%)	6/31 (19%)
Fysieke weerbaarheid	9/31 (29%)	8/31 (26%)	19/31 (61%)
Suïciderisico of automutilatie	5/31 (16%)	12/31 (39%)	9/31 (29%)
Middelengebruik	2/31 (6%)	5/31 (16%)	16/31 (52%)
Seksualiteit	9/31 (29%)	11/31 (35%)	10/31 (32%)
Persoons- en Teamgerichte Veiligheidstechnieken (PTV)	18/31 (58%)	18/31 (58%)	9/31 (29%)
Geweldloos Verzet/Nieuwe Autoriteit	19/31 (61%)	16/31 (52%)	1/31 (3%)

Uit bovenstaande tabel blijkt dat volgende vormingsthema's voornamelijk bij de inwerking van nieuw personeel worden gegeven: Geweldloos Verzet/ Nieuwe Autoriteit (61%), PTV-technieken (58%), vorming inzake de-escalatie (48%). Uit de cijfers blijkt dat deze medewerkers ook later nog herhaaldelijk voornamelijk vorming krijgen over deze topics. Opmerkelijk is dat in een aanzienlijk deel van de uitbatingsplaatsen geen vorming werd georganiseerd rond seksualiteit (68%) en middelengebruik (48%).

⁶ De noemer in onderstaande tabel is 31 in plaats van 30. Dit komt door een andere invulling van vorming en ondersteuning in twee geïnspecteerde leefgroepen van één uitbatingsplaats. Deze uitbatingsplaats werd voor beide leefgroepen apart ingevoerd.

Naast de vormingen in bovenstaande tabel werd tijdens de inspecties toegelicht dat ook andere vormingsthema's aangeboden kunnen worden zoals de Schaal voor Emotionele Ontwikkeling (SEO), contextueel werken en positief leefklimaat.

3.3.2.2 Bijstand voor medewerkers

Zorginspectie vroeg of er bijstand voor medewerkers (fysiek of telefonisch) voorzien is. De aanwezigheid van een noodknop, een permanentiesysteem, de mogelijkheid tot telefonische bijstand en oproepbaarheid van een collega van thuis uit werd nagegaan.

Onderstaande tabel geeft voor de 30 uitbatingsplaatsen een overzicht van de bijstand aan de medewerkers, opgesplitst per erkenningstype van de voorziening.⁷

Bijstand medewerkers	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Fysieke bijstand in geval van nood	11/12 (92%)	11/14 (79%)	5/5 (100%)	27/31 (87%)
Noodknop (vast en/of mobiel)	10/12 (83%)	7/14 (50%)	5/5 (100%)	22/31 (71%)
Telefonisch permanentiesysteem	12/12 (100%)	14/14 (100%)	5/5 (100%)	31/31 (100%)
Telefonische bijstand van collega op het terrein	12/12 (100%)	12/14 (86%)	5/5 (100%)	29/31 (94%)
Telefonische bijstand van collega van thuis uit	12/12 (100%)	13/14 (93%)	4/5 (80%)	29/31 (94%)
Collega stand-by om van thuis op te komen	7/12 (58%)	12/14 (86%)	2/5 (40%)	21/31 (68%)

In de meerderheid van de bezochte uitbatingsplaatsen is fysieke bijstand van iemand op het terrein in geval van nood mogelijk (87%). In alle uitbatingsplaatsen met een gecombineerd aanbod van GES+ en Veilig Verblijf is deze bijstand gegarandeerd. In een zeer grote meerderheid van de uitbatingsplaatsen met enkel een GES+ erkenning is deze garantie er ook bijna overal (92%). In de uitbatingsplaatsen met een aanbod Veilig verblijf is er ook nog steeds een ruime meerderheid (79%) waar fysieke bijstand voorzien is.

Het werken met een noodknop (vast en/of mobiel noodoproepsysteem) is ingeburgerd in de meeste uitbatingsplaatsen met een erkenning GES+ (83%) en in alle vijf de uitbatingsplaatsen met een gecombineerd aanbod GES+/Veilig Verblijf. Binnen Veilig Verblijf werkt de helft van de bezochte uitbatingsplaatsen met een noodknop.

In alle geïnspecteerde uitbatingsplaatsen is er een telefonisch permanentiesysteem voorzien. In zo goed als alle leefgroepen, ongeacht het erkenningstype, is er een telefonische bijstand van een collega op het terrein (94%).

Telefonische bijstand van een collega van thuis uit werd in alle geïnspecteerde uitbatingsplaatsen voorzien, behalve in één geïnspecteerde uitbatingsplaats Veilig Verblijf en één geïnspecteerde uitbatingsplaats met gecombineerd aanbod Veilig Verblijf/GES+.

Een systeem waarbij een collega oproepbaar is om van thuis uit op te komen, is voornamelijk ingeburgerd in voorzieningen met Veilig Verblijf (86%) terwijl dit minder de gangbare praktijk is in voorzieningen GES+ (58%) of een combinatie GES+ en Veilig verblijf (40%).

⁷ De noemer in onderstaande tabel is 31 in plaats van 30 omdat het thema bijstand voor medewerkers voor één uitbatingsplaats tweemaal ingevoerd werd (de bijstand werd op deze uitbatingsplaats verschillend ingevuld in de geïnspecteerde leefgroepen).

3.3.2.3 Samenwerking met partners in de hulpverlening

Zorginspectie ging na of er structurele samenwerkingsverbanden bestaan met externe partners in de hulpverlening, binnen onderwijs en met tewerkstellingspartners. Samenwerkingsverbanden kunnen bijdragen aan een meer geïntegreerde ondersteuning van jongeren binnen de leefgroepen.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de structurele samenwerkingsverbanden per erkenningstype van de geïnspecteerde uitbatingsplaatsen.

Structurele samenwerking	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Ambulante en mobiele GGZ	10/12 (83%)	13/14 (93%)	3/5 (60%)	26/31 (84%)
Psychiatrische opnamemogelijkheid	4/12 (33%)	6/14 (43%)	0/5 (0%)	10/31 (32%)
Onderwijs	11/12 (92%)	14/14 (100%)	5/5 (100%)	30/31 (97%)
Tewerkstellingspartners	2/12 (17%)	1/14 (7%)	1/5 (20%)	4/31 (13%)
Gemeenschapsinstellingen	4/12 (33%)	10/14 (71%)	1/5 (20%)	15/31 (48%)
Andere voorzieningen Opgroeien	6/12 (50%)	8/14 (57%)	4/5 (80%)	18/31 (58%)
Andere voorzieningen VAPH	11/12 (92%)	5/14 (36%)	0/5 (0%)	16/31 (52%)

De partner waarmee structurele samenwerking het meest voorkomt is het onderwijs: in 30 van de 31 bevraagde uitbatingsplaatsen, ongeacht het erkenningstype, is er een formele samenwerking. Ook samenwerking met ambulante en mobiele geestelijke gezondheidszorg (GGZ) is sterk aanwezig (84%), vooral binnen voorzieningen met enkel Veilig Verblijf (93%).

Samenwerkingsverbanden met residentiële psychiatrische voorzieningen zijn minder frequent (32%) en komen niet voor binnen de uitbatingsplaatsen met een gecombineerd aanbod. Ook de samenwerking met tewerkstellingspartners is beperkt (13%).

Structurele samenwerking met de gemeenschapsinstellingen komen vaker voor bij de uitbatingplaatsen met het aanbod Veilig Verblijf (71%) dan bij GES+ (33%) of het gecombineerde aanbod (20%).

Er is een opvallend verschil tussen de erkenningstypes in samenwerking met VAPH-aanbieders. Deze samenwerking is courant bij GES+ (92%), beperkt bij Veilig Verblijf en onbestaand binnen het gecombineerde aanbod.

Signalen

Tijdens de inspectieronde werden binnen Vlaanderen regionale verschillen vastgesteld in samenwerkingsverbanden met partners binnen de hulpverlening. Daar waar het op de ene plaats sterk blijkt ingeburgerd, is er op een andere plaats een sterk hiaat. Er is geen algemene lijn te trekken. De geografische spreiding van zowel het beveiligd aanbod als van de samenwerkingspartners spelen daarin onvermijdelijk een rol. Daar waar er geen aanbod van partnerorganisaties is, is het moeilijk om samenwerking op lokaal niveau te installeren.

Uit de inspectieronde werd ook vastgesteld dat de aanbieders van GES+ voor jongeren met een ernstige handicapspecifieke problematiek nauwelijks samenwerkingsverbanden hebben. Omwille van de zorgwaarte kunnen deze voorzieningen enkel beroep doen op hun eigen werking of op een collega GES+ voorziening die eveneens met deze doelgroep werkt. Aangezien dergelijke voorzieningen schaars zijn in Vlaanderen, zijn er zeer beperkte samenwerkingsmogelijkheden.

3.3.2.4 Samenwerking met de politie

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de samenwerking met de politie binnen de geïnspecteerde uitbatingsplaatsen, opgesplitst per erkenningstype.

Samenwerking met de politie	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Er is een samenwerking met de politie	11/12 (92%)	13/14 (93%)	5/5 (100%)	29/31 (94%)
Formele afspraak	3/12 (25%)	4/14 (29%)	2/5 (40%)	9/31 (29%)
Op preventieve wijze	9/12 (75%)	9/14 (64%)	3/5 (60%)	22/31 (71%)
Op curatieve wijze	11/12 (92%)	12/14 (86%)	5/5 (100%)	28/31 (90%)

In vrijwel alle bevroegde uitbatingplaatsen (94%) is er sprake van een samenwerking met de politie. Deze samenwerking verloopt in de meeste gevallen curatief, dus naar aanleiding van een incident (90%). Preventieve samenwerking, zoals voorafgaand contact of aanwezigheid bij mogelijke risico's, komt iets minder vaak voor (71%).

Formele afspraken tussen de uitbatingplaatsen en politiediensten zijn relatief beperkt (29%), wat erop wijst dat samenwerking vaak informeel of ad hoc verloopt. Er bestaan goede praktijken met lokale politiezones. Die uit zich onder meer in samenwerkingsprotocollen, goede contacten met wijkagenten, periodiek overleg met directies en crisisafspraken zoals het preventief overmaken van 'fuguefiches' aan de politie bij mogelijke seining.

We zien hier geen opvallende verschillen tussen de erkenningstypes: de mate van samenwerking, zowel preventief als curatief, is vergelijkbaar tussen de uitbatingplaatsen GES+, Veilig Verblijf en het gecombineerde aanbod.

3.4 TIJDSBESTEDING

Het Decreet Rechtspositie Minderjarige voorziet enkele rechten die ook van toepassing zijn op de jongeren in Veilig Verblijf of GES+, zoals het recht op onderwijs, op tijdsbesteding, op vrije tijd, op fysieke activiteit en op arbeid. Het erkenningsbesluit Jeugdhulp benoemt voor Veilig Verblijf als bijzondere voorwaarde dat de voorziening alternatieve dagbesteding moet organiseren bij schooluitval. Het besluit dat uitvoering geeft aan een hulpprogramma geblokkeerde ontwikkelingstrajecten vermeldt de verwachting om te bouwen aan een samenwerkingsrelatie met partners uit de sectoren onderwijs en werk.

3.4.1 Onderwijs

In de bezochte leefgroepen werd bij de medewerkers nagegaan hoeveel leerplichtige jongeren een vorm van onderwijs volgen en in welke mate zij onderwijs volgen binnen of buiten het terrein van de jeugdhulpaanbieder.⁸ De resultaten zijn weergegeven in onderstaande tabel, opgesplitst per erkenningstype van de voorziening waartoe de leefgroepen behoren, evenals voor het totaal over alle erkenningstypes heen.

⁸ Met de term 'buiten het terrein' worden alle vormen van onderwijs bedoeld die plaatsvinden buiten de leefgroep zelf. Dit omvat ook onderwijs dat gevolgd wordt in scholen die fysiek verbonden zijn aan de voorziening.

Volgen van onderwijs	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Leerplichtige jongeren	38	85	39	162
Leerplichtige jongeren die onderwijs volgen	35/38 (92%)	64/85 (75%)	34/39 (87%)	133/162 (82%)
Locatie van onderwijs	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Binnen het terrein	29/35 (83%)	36/64 (56%)	26/34 (76%)	91/133 (68%)
Buiten het terrein	9/35 (26%)	41/64 (64%)	8/34 (24%)	58/133 (44%)

De gesprekspartners geven aan dat een ruime meerderheid van de leerplichtige jongeren onderwijs volgt (82%). Van deze jongeren volgt het grootste deel onderwijs binnen het terrein van de voorziening (68%). Iets minder dan de helft van de leerplichtige jongeren volgt onderwijs buiten het terrein (44%). Er zijn 16 jongeren die zowel binnen als buiten het terrein onderwijs volgen.

Het aantal uren dat een jongere onderwijs volgt, is niet vervat in de cijfers. Zorginspectie stelde vast dat de onderwijsduur per jongere sterk verschilt. Sommige jongeren volgen één uur les per week, anderen volgen voltijds onderwijs.

Wat betreft alternatieve dagbesteding stelt Zorginspectie tal van werkwijzen en gebruiken vast. Alternatieve dagbesteding is niet enkel van toepassing op jongeren die geen onderwijs genieten, ook jongeren met weinig uren onderwijs krijgen een alternatieve dagbesteding.

Er is dagbesteding die doorgaat in de leefgroep en wordt begeleid door de eigen begeleiders van de leefgroep. Soms wordt de dagbesteding in de leefgroep begeleid door een aparte activiteitenbegeleider. De dagbesteding kan ook doorgaan in de voorziening, maar buiten de leefgroep. Vaak is deze dagbesteding een vorm van 'atelierwerking'. In enkele gevallen heeft de voorziening een leefgroep- en afdelingsoverkoepelende werking die zich inzet voor de dagbesteding van jongeren. Deze kan op een andere locatie dan de eigen leefgroep gelegen zijn.

Ook wordt in de mate van het mogelijke beroep gedaan op een externe organisatie voor het aanbieden van de dagbesteding.

Signalen

Het bleek dat een aanzienlijke groep jongeren onderwezen wordt via TOAH (Tijdelijk Onderwijs Aan Huis). Verschillende jeugdhulpaanbieders geven aan dat de voorziene vier uur TOAH onvoldoende is om kwaliteitsvol onderwijs te realiseren. Daarbovenop bemoeilijkt de tijdelijke aard van de onderwijscontracten het aantrekken en behouden van vaste leerkrachten. Samenwerkingen met ziekenhuisscholen worden door verschillende jeugdhulpaanbieders als positief ervaren, maar het aanbod is zeer beperkt.

3.4.2 Vrije tijd

Zorginspectie vroeg aan de medewerkers in hoeverre jongeren in de leefgroepen dagelijks vrije tijd hebben. De onderstaande tabel geeft weer hoeveel jongeren dagelijks vrije tijd hebben en waar deze vrije tijd plaatsvindt (binnen of buiten het terrein).

Dagelijkse vrije tijd	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Jongeren met dagelijks vrije tijd	58/58 (100%)	81/81 (100%)	45/45 (100%)	184/184 (100%)
Vrije tijd binnen het terrein	58/58 (100%)	74/81 (91%)	44/45 (98%)	176/184 (96%)
Vrije tijd buiten het terrein	31/58 (53%)	47/81 (58%)	27/45 (60%)	105/184 (57%)

Volgens de gesprekspartners hebben alle jongeren in de bezochte leefgroepen dagelijks vrije tijd. Die vrije tijd vindt meestal plaats binnen het terrein van de voorziening (96%), terwijl iets meer dan de helft van de jongeren ook vrije tijd buiten het terrein kan doorbrengen (57%). Dit wijst erop dat vrije tijd door de jongere binnen het terrein mag ingevuld worden, maar dat de mogelijkheden om het terrein te verlaten beperkter zijn. Het is mogelijk dat sommige jongeren zowel binnen als buiten het terrein vrije tijd hebben, hierover zijn geen aparte cijfers beschikbaar.

3.4.3 Verplichte kamertijd

Zorginspectie bevroeg de medewerkers over de toepassing van verplichte kamertijd binnen de leefgroepen. Daarbij werd, voor de jongeren die op de dag van inspectie in begeleiding waren binnen die leefgroep, nagegaan bij hoeveel van hen verplichte kamertijd mogelijk is en of deze ook als sanctie wordt ingezet.

De onderstaande tabel toont het aantal jongeren die verplicht kamertijd kunnen hebben en waarbij kamertijd als sanctie kan worden ingezet.

Aantal jongeren	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Jongeren met verplichte kamertijd	57/58 (98%)	74/81 (91%)	39/45 (87%)	170/184 (92%)
Kamertijd als sanctie	26/58 (45%)	26/81 (32%)	24/45 (53%)	76/184 (41%)

Uit de bevraging blijkt dat verplichte kamertijd bij 170 van de 184 jongeren kan worden toegepast (92%). Dit percentage ligt hoog bij de verschillende erkenningstypes: 98% bij GES+, 91% bij Veilig Verblijf en 87% bij het gecombineerde aanbod.

Kamertijd kan bij een aanzienlijk aantal jongeren als sanctie worden ingezet. Op het moment van inspectie gold dit voor 76 van de 184 jongeren (41%). Dit kwam iets minder voor bij jongeren in een voorziening met erkenning Veilig Verblijf (32%) dan bij jongeren in een GES+ setting (45%) of een gecombineerde setting (53%).

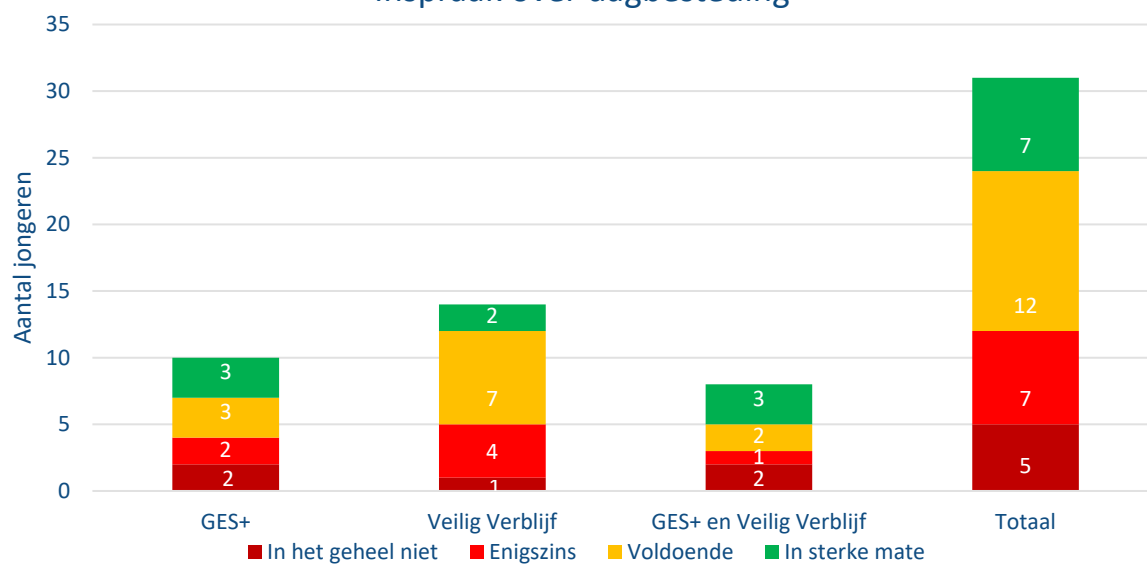
3.4.4 Bevraging jongeren

In totaal werden 32 jongeren bevraagd over hun ervaringen met dagbesteding en vrije tijdsinvulling binnen de leefgroepen. De onderstaande staafdiagrammen geven een overzicht van de antwoorden van de bevraagde jongeren over hun inspraak en de geschiktheid van de dagbesteding en vrije tijdsinvulling binnen de leefgroepen.

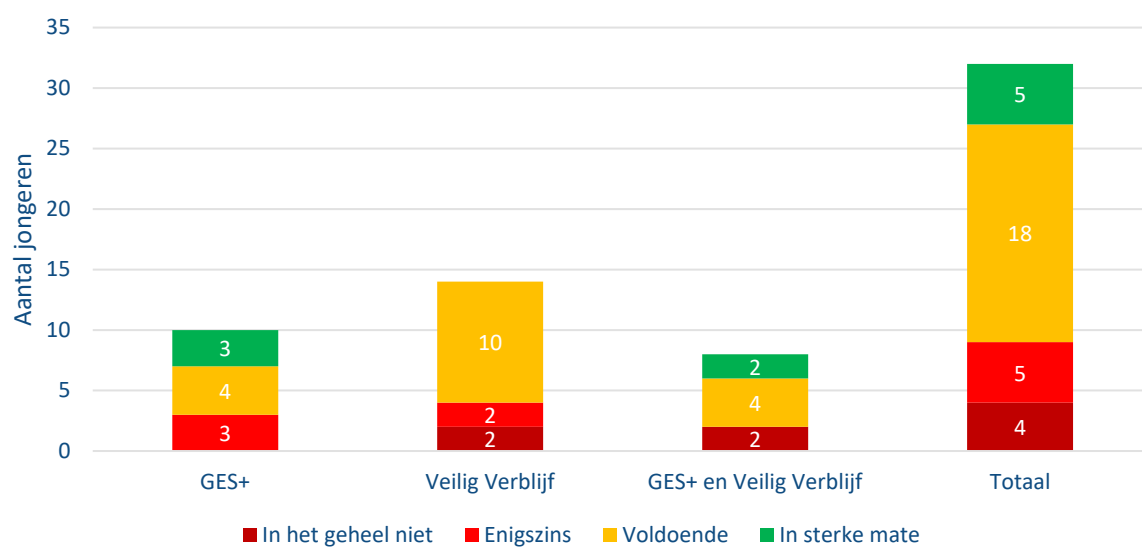
3.4.4.1 Dagbesteding

Van de 32 jongeren geven er 19 aan voldoende tot in sterke mate inspraak te hebben in hun dagbesteding, terwijl 5 jongeren aangeven in het geheel geen inspraak te hebben. Wat de geschiktheid van de dagbesteding betreft, ervaren 23 jongeren deze als voldoende tot in sterke mate geschikt, terwijl 4 jongeren ze als geheel ongeschikt beschouwen.

Inspraak over dagbesteding

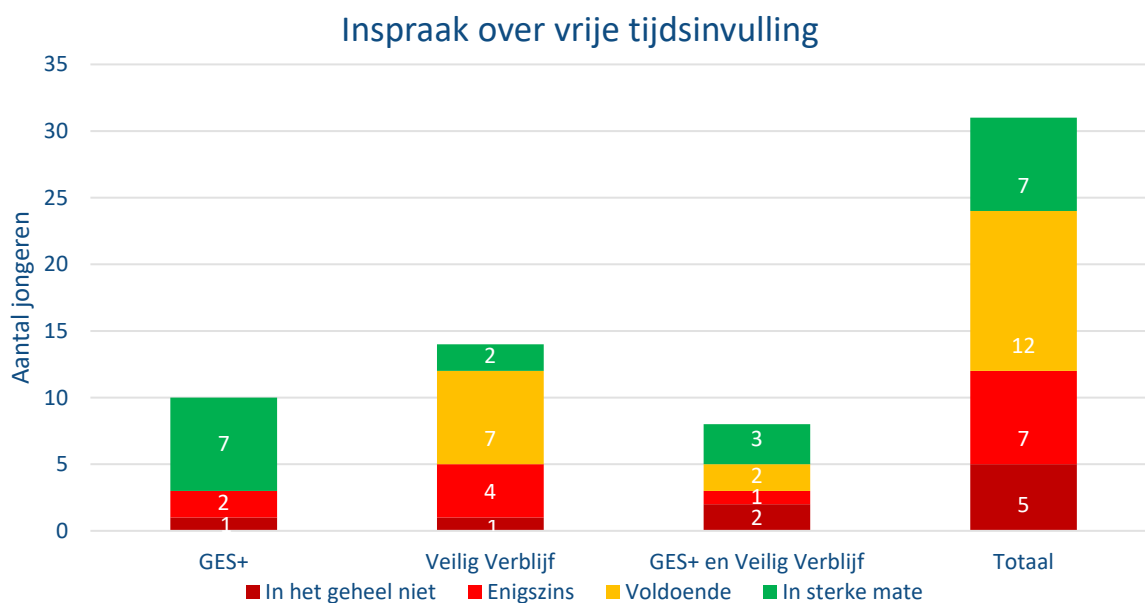
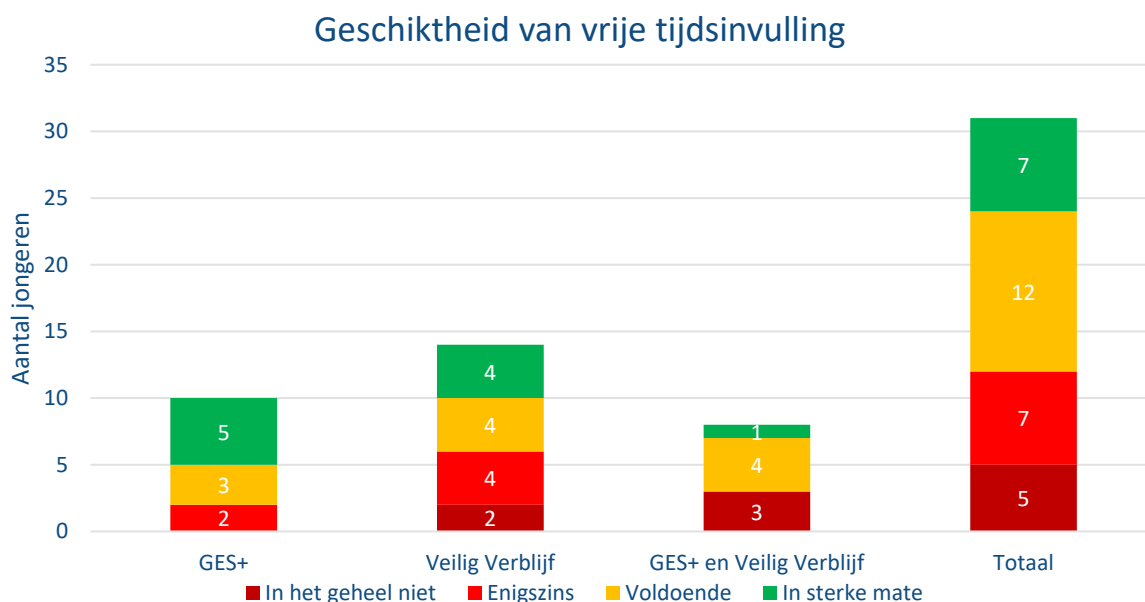
Geschiktheid van dagbesteding

3.4.4.2 Vrije tijdsinvulling

Naar inspraak over de vrije tijdsinvulling toe gaven 13 van de 32 jongeren aan dat ze hier in sterke mate inspraak in hebben, terwijl 4 van de 32 aangaven helemaal geen inspraak te ervaren. Daarnaast vonden 9 van de 32 jongeren dat ze enigszins inspraak hebben, en 6 van de 32 dat dit voldoende is.

Wat betreft de geschiktheid van de vrije tijdsinvulling vonden 10 van de 32 jongeren deze in sterke mate geschikt, terwijl 5 van de 32 aangaven dat deze in het geheel niet geschikt is. 11 van de 32 jongeren vonden de invulling voldoende geschikt, en 6 van de 32 enigszins geschikt.

3.5 CONTACTMOGELIJKHEDEN

Het Decreet Rechtspositie Minderjarige voorziet meerdere rechten die hieraan raken, zoals het recht op contact met familie, het recht op bezoek en het recht op extern contact op andere manieren. Het luik over het preventie- en reactiebeleid in dit decreet verbiedt het onthouden of beperken van bezoek als sanctie.

3.5.1 Fysieke bezoeken

Zorginspectie bevroeg medewerkers in welke mate jongeren bezoek kunnen ontvangen binnen de leefgroepen. Daarnaast werd nagegaan waar deze bezoeken kunnen plaatsvinden en in welke mate er toezicht is tijdens het bezoek.

In alle 47 geïnspecteerde leefgroepen, ongeacht het erkenningstype van de voorziening, werd aangegeven dat fysieke bezoeken binnen de voorziening mogelijk zijn. In 46 van de 47 leefgroepen is er minstens één keer per week bezoek mogelijk vanaf de opstart (98%).

De tabellen hieronder tonen waar de bezoeken kunnen plaatsvinden en hoeveel toezicht er is.

Locatie van het bezoekmoment	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Eigen kamer van de jongere	10/18 (56%)	5/20 (25%)	3/9 (33%)	18/47 (38%)
Bezoekersruimte	12/18 (67%)	11/20 (55%)	5/9 (56%)	28/47 (60%)
Gemeenschappelijke leefruimte	8/18 (44%)	14/20 (70%)	3/9 (33%)	25/47 (53%)
Andere locatie binnen de voorziening	12/18 (67%)	11/20 (55%)	6/9 (67%)	29/47 (62%)

Wat de locatie van het bezoek betreft, geven medewerkers in de meerderheid van de uitbatingsplaatsen aan dat bezoeken plaatsvinden in een specifiek ingerichte bezoekersruimte (60%) of op een andere locatie binnen de voorziening (62%). Bezoeken in de eigen kamer komen minder vaak voor (38%), vooral binnen voorzieningen met een erkenning Veilig Verblijf (25%).

Mate van toezicht tijdens bezoekmomenten	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Permanent toezicht	4/18 (22%)	0/20 (0%)	0/9 (0%)	4/47 (9%)
Toezicht i.f.v. veiligheid	13/18 (72%)	15/20 (75%)	9/9 (100%)	37/47 (79%)
Geen toezicht	1/18 (6%)	5/20 (25%)	0/9 (0%)	6/47 (13%)

In de meeste bevraagde leefgroepen is er toezicht tijdens bezoekmomenten, indien dit noodzakelijk is voor de veiligheid (79%). Permanent toezicht komt slechts in een beperkt aantal leefgroepen voor (9%) en dat uitsluitend in voorzieningen met enkel een erkenning GES+. In bepaalde leefgroepen wordt geen toezicht voorzien (13%). Deze gegevens wijzen op een zekere mate van flexibiliteit in de bezoekregeling, waarbij veiligheidsoverwegingen een bepalende factor zijn in de mate van toezicht.

3.5.2 Andere contactmogelijkheden

Zorginspectie bevroeg of jongeren in de leefgroepen, naast fysiek contact, ook toegang hebben tot communicatiemiddelen zoals telefoon, videobellen en internet. Daarbij werd ook gepeild naar eventuele filters bij internetgebruik.

De medewerkers van alle 47 geïnspecteerde leefgroepen geven aan dat elke jongere vanaf de opstart minstens één keer per week contact kan hebben met zijn context via telefoon, videobellen en/of internet.

In alle 47 geïnspecteerde leefgroepen hebben jongeren toegang tot de telefoon en/of videobellen, hetzij via hun eigen toestel, hetzij via een toestel van de jeugdhulpaanbieder.

Toezicht tijdens (video-)bellen	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Permanent toezicht	1/18 (6%)	0/20 (0%)	0/9 (0%)	1/47 (2%)
Toezicht i.f.v. veiligheid	16/18 (89%)	17/20 (85%)	9/9 (100%)	42/47 (89%)
Geen toezicht	1/18 (6%)	3/20 (15%)	0/9 (0%)	4/47 (9%)

Bij het gebruik van de telefoon en videobellen wordt in het overgrote deel van de leefgroepen toezicht voorzien indien dit noodzakelijk is omwille van veiligheid (89%). Permanent toezicht komt zelden voor (2%). In vier leefgroepen is er geen toezicht voorzien (9%).

Toezicht en maatregelen bij internetgebruik	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Toepassing van een filter	14/18 (78%)	14/20 (70%)	7/9 (78%)	35/47 (74%)
Permanent toezicht	0/18 (0%)	0/20 (0%)	0/9 (0%)	0/47 (0%)
Toezicht i.f.v. veiligheid	15/18 (83%)	16/20 (70%)	9/9 (100%)	40/47 (85%)
Geen toezicht	2/18 (11%)	4/20 (20%)	0/9 (0%)	6/47 (13%)

In alle 47 leefgroepen is internet beschikbaar. Er is nergens permanent toezicht op het gebruik. In 85% van de leefgroepen gebeurt toezicht enkel als dat nodig is voor de veiligheid. In 13% is er helemaal geen toezicht. In 74% van de leefgroepen wordt een filter gebruikt om internetgebruik te beperken.

3.6 PRIVACY

3.6.1 Cameragebruik

Specifiek over het gebruik van camera's in of rond een jeugdhulpvoorziening vermeldt de regelgeving weinig. Het Decreet Rechtspositie Minderjarige vermeldt enkel (binnen het recht op informatie) dat de minderjarige op voorhand moet verwittigd worden als persoonsgegevens worden verwerkt met cameratoezicht alsook wordt verwezen naar het recht op respect voor het privé- en familieleven. Er wordt in het decreet tevens verwezen naar de wetgeving over de regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's.

Zorginspectie bracht het cameragebruik in de leefgroepen in kaart. Daarbij werd nagegaan waar de camera's geplaatst zijn, wanneer er gefilmd wordt en of jongeren geïnformeerd worden over het gebruik ervan. Ook werd bekeken of en welke beelden bewaard worden.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het gebruik van camera's binnen de 47 geïnspecteerde leefgroepen, opgesplitst per erkenningstype van de voorziening.

Aanwezigheid	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Gebruik van camera's	17/18 (94%)	18/20 (90%)	9/9 (100%)	44/47 (94%)
Enkel buiten	0/18 (0%)	7/20 (35%)	0/9 (0%)	7/47 (15%)
Enkel binnen	13/18 (72%)	0/20 (0%)	4/9 (44%)	17/47 (36%)
Binnen en buiten	4/18 (22%)	11/20 (56%)	5/9 (56%)	20/47 (43%)

De cijfers geven weer dat 94% van de gecontroleerde leefgroepen werkt met camera's (44/47).

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de locaties van de camera's in de leefgroepen, opgesplitst per erkenningstype van de voorziening.

Locatie van camera's	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Buitenruimte	4/18 (22%)	5/20 (25%)	1/9 (11%)	10/47 (21%)
Gemeenschappelijke binnenruimte (inclusief comfortroom)	11/18 (61%)	10/20 (50%)	6/9 (67%)	27/47 (57%)
Individuele kamers	7/18 (39%)	2/20 (10%)	7/9 (78%)	16/47 (34%)
Afzonderingskamer met camera op totaal aantal leefgroepen	16/18 (89%)	5/20 (25%)	7/9 (78%)	28/47 (60%)

In 10 van de 47 gecontroleerde leefgroepen is er een camera in de buitenruimte (21%) die continu filmt.

In 57% van de leefgroepen, ongeacht het erkenningstype, zijn camera's aanwezig in de gemeenschappelijke binnenruimte. Voor leefgroepen in voorzieningen met een erkenning Veilig Verblijf is dit 50% en voor leefgroepen binnen voorzieningen met een erkenning GES+ gaat dit om 61%. In leefgroepen binnen voorzieningen met een gecombineerde erkenning is dit 67%.

In de leefgroepen waar er in de gemeenschappelijke binnenruimte wordt gefilmd gebeurt dit continu bij de erkenningstypes GES+ en Veilig Verblijf. In het erkenningstype met zowel GES+ als Veilig Verblijf wordt telkens in een derde van de leefgroepen continu, op vaste momenten en op maat gefilmd.

In 16 van de 47 geïnspecteerde leefgroepen, ongeacht het erkenningstype, hangen er één of meerdere camera's in de individuele kamers (34%). Voor leefgroepen in voorzieningen met een erkenning Veilig Verblijf is dit eerder uitzonderlijk (10%). In leefgroepen binnen voorzieningen met een erkenning GES+ /Veilig Verblijf is de praktijk meer ingeburgerd (78%). Voor leefgroepen binnen voorzieningen met een erkenning GES+ gaat dit om 39%.

In geen enkele leefgroep van het erkenningstype Veilig Verblijf en de combinatie GES+ en Veilig Verblijf wordt continu gefilmd in de individuele kamer. Dit gebeurt op maat van de jongere.

Van de 7 leefgroepen binnen erkenningstype GES+ met een camera op de kamer, werd in 6 leefgroepen continu gefilmd op de individuele kamer (86%). Voorzieningen geven aan dit te doen om veiligheidsredenen, bijvoorbeeld omdat het volgens hen onmogelijk is om de kamer van bepaalde jongeren te betreden zonder vooraf de toestand van de jongere na te gaan via de camera.

In 28 van de 47 geïnspecteerde leefgroepen is er een camera in de afzonderingskamer. Dit komt beduidend meer voor bij het erkenningstype GES+ (89%) dan bij Veilig Verblijf (25%). Binnen deze leefgroepen met camera op de afzonderingskamer wordt bijna overal continu gefilmd. Een uitzondering daarop zijn twee leefgroepen binnen het gecombineerde erkenningstype.

Uit de verzamelde gegevens blijkt dat jongeren in het overgrote deel van de bezochte leefgroepen, ongeacht het erkenningstype, geïnformeerd worden waarom ze worden gefilmd. Medewerkers lichtten toe dat men dit meestal mondeling doet tijdens de kennismaking of de intake. Het huishoudelijk reglement werd opgevraagd door Zorginspectie. In de helft van de gecontroleerde documenten stond het gebruik van camera's toegelicht.

Zorginspectie peilde ernaar of medewerkers jongeren laten weten wanneer ze worden gefilmd in de verschillende ruimtes. Uit de verzamelde gegevens blijkt dat jongeren in het overgrote deel van de leefgroepen waar ze worden gefilmd hierover worden geïnformeerd. Ze zijn daarvan op de hoogte over de buitenruimte, de gemeenschappelijke ruimte (inclusief de comfortroom) en de afzonderingskamer. Ze weten slechts in 81% wanneer ze gefilmd worden op hun individuele kamer.

In de leefgroepen waar beelden worden bewaard, gebeurt dit voor 60% van de beelden van de buitenruimte en voor 59 % van de beelden van de gemeenschappelijke binnenruimte. Voor de beelden van de individuele kamers en de afzonderingskamer gaat het om 44% en 50%. De beelden worden in alle leefgroepen waar camera's werden geïnstalleerd afgeschermd voor onbevoegden (voor wat betreft gemeenschappelijke binnenruimtes, afzonderingskamer en individuele kamers).

3.6.2 Individuele kamer

Zorginspectie ging na of er een deuralarm aanwezig is, of er sprake is van inkijk en of de deur afsluitbaar is langs de binnenzijde en langs de buitenzijde van de individuele kamers.⁹

De cijfers worden weergegeven in onderstaande tabel, onderverdeeld per erkenningstype van de voorziening waartoe de leefgroepen behoren en voor het totaal van alle leefgroepen samen over de verschillende erkenningstypes heen.

Individuele kamer	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Deuralarm	13/18 (72%)	12/20 (60%)	4/9 (44%)	29/47 (62%)
Inkijk mogelijk	7/18 (39%)	2/20 (10%)	3/9 (33%)	12/47 (26%)
Afsluitbaar langs binnenzijde	10/18 (56%)	16/20 (80%)	5/9 (56%)	31/47 (66%)
Afsluitbaar langs buitenzijde	10/18 (56%)	11/20 (55%)	5/9 (56%)	26/47 (55%)

Een deuralarm is het vaakst aanwezig in leefgroepen binnen een voorziening met enkel een erkenning GES+ (72%). Inkijk in de individuele kamer wordt het meest gerapporteerd in leefgroepen binnen voorzieningen met enkel een erkenning GES+ (39%) en in leefgroepen met een combinatie van aanbod (33%). In de meeste leefgroepen is het mogelijk om de deur langs de binnenzijde te sluiten (66%), en ook een slot langs de buitenzijde is in meer dan de helft van de leefgroepen aanwezig (55%).

3.6.3 Fouillering en doorzoeken kamers

Fouillering en het doorzoeken van kamers is in de regel verboden, tenzij het om een noodsituatie gaat. Het Decreet Rechtspositie Minderjarige voorziet een uitzondering voor de voorzieningen met een mandaat tot geslotenheid (o.a. Veilig Verblijf en GES+). Zij mogen onder een aantal voorwaarden overgaan tot fouillering en/of het doorzoeken van de kamer:

- > er zijn individuele vermoedens dat de jongere voorwerpen of substanties bezit die de eigen veiligheid of die van anderen in het gedrang brengt;
- > er is eerst een gesprek geweest met de jongere om een andere oplossing te vinden;
- > de jongere wordt onmiddellijk voor de fouillering of doorzoeking geïnformeerd.

Op welke manier de fouillering en de doorzoeking van de kamer plaatsvindt, met inbegrip van de personen die dit doen, dient opgenomen te zijn in het huishoudelijk reglement.

3.6.3.1 Fouillering

Zorginspectie ging na of de jeugdhulpaanbieder fouilleren en/of de persoonlijke spullen van jongeren doorzoeken. Indien ze dat doen, werd er gecontroleerd op welke wijze ze dat doen.

⁹ Onder afsluitbaar langs de binnenzijde verstaan we zowel een slot langs de binnenzijde als een deur die automatisch in slot valt, zodat andere jongeren de kamer niet zonder toestemming van de jongere kan betreden.

Fouille	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Nee	8/18 (44%)	5/20 (25%)	2/9 (22%)	15/47 (32%)
Mogelijk / Ja	10/18 (56%)	15/20 (75%)	7/9 (78%)	32/47 (68%)

In de meeste voorzieningen is fouilleren mogelijk. Dit is het geval in iets meer dan de helft van de leefgroepen binnen voorzieningen met een GES+ erkenning (56%). In ongeveer driekwart van de leefgroepen binnen voorzieningen met zowel een erkenning GES+ als Veilig Verblijf (78%) als in leefgroepen in voorzieningen met enkel Veilig Verblijf (75%) wordt gefouilleerd.

Indicatie	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Bij vermoedens onveiligheid	10/10 (100%)	8/15 (53%)	5/7 (71%)	23/32 (72%)
Standaard bij opname	0/10 (0%)	7/15 (47%)	2/7 (29%)	9/32 (28%)
Standaard bij bezoek in voorziening	0/10 (0%)	2/15 (13%)	0/7 (0%)	2/32 (6%)
Standaard na bezoek buiten voorziening	2/10 (20%)	7/15 (46%)	2/7 (29%)	11/32 (34%)
Bij afzondering	2/10 (20%)	1/15 (7%)	3/7 (43%)	6/32 (19%)
Andere gevallen	3/10 (30%)	2/15 (13%)	3/7 (43%)	8/32 (25%)

In leefgroepen binnen voorzieningen met een erkenning GES+ wordt er nauwelijks standaard gefouilleerd. In geen enkele van de 10 leefgroepen waar fouilles worden uitgevoerd, gebeurt dit standaard bij opname of wanneer jongeren bezoek ontvangen in de voorziening. Al deze leefgroepen zullen fouilleren wanneer er vermoedens zijn van de aanwezigheid van voorwerpen of substanties die de eigen veiligheid of de veiligheid van anderen in het gedrang brengen.

Voor leefgroepen binnen voorzieningen met een erkenning Veilig Verblijf gaan in iets minder dan de helft van de leefgroepen (47%) de fouilles standaard door bij opname, alsook wanneer jongeren buiten de voorziening zijn geweest (46%). In iets meer dan de helft van deze leefgroepen (53%) geeft men aan te fouilleren bij vermoedens van de aanwezigheid van voorwerpen of substanties die de eigen veiligheid of de veiligheid van anderen in het gedrang brengen.

Onderstaande tabel geeft weer wat kan worden gefouilleerd en of de afspraken rond fouilleren zijn opgenomen in het huishoudelijk reglement.

	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Het lichaam	0/10 (0%)	1/15 (7%)	0/7 (0%)	1/32 (3%)
Kledij	10/10 (100%)	15/15 (100%)	7/7 (100%)	32/32 (100%)
Tas/rugzak	10/10 (100%)	15/15 (100%)	7/7 (100%)	32/32 (100%)
Portefeuille	0/10 (0%)	7/15 (47%)	2/7 (29%)	9/32 (28%)
Telefoon	2/10 (20%)	3/15 (20%)	4/7 (57%)	9/32 (28%)
Huishoudelijk reglement	6/10 (60%)	10/15 (67%)	2/7 (29%)	18/32 (56%)

Fouilleren op het lichaam van de jongere gebeurt zo goed als nooit. In alle leefgroepen, onafhankelijk van de erkenningsvorm, wordt voornamelijk gefouilleerd in rugzakken, tassen en kledij van de minderjarige. In leefgroepen binnen voorzieningen met een erkenning Veilig Verblijf kan het in iets minder dan de helft van de leefgroepen (47%) gebeuren dat de portefeuille van de jongere wordt nagekeken. Controleren van de telefoon gebeurt in iets meer dan een kwart (28%) van de leefgroepen, onafhankelijk van de erkenningsvorm. Eveneens onafhankelijk van de erkenningsvorm zijn afspraken rond fouilleren in iets meer dan de helft van de gevallen (56%) opgenomen in het huishoudelijk reglement.

3.6.3.2 Doorzoeken kamers

Naast fouilleren van persoonlijke spullen en/of het lichaam, ging Zorginspectie na op welke manier voorzieningen omgaan met het doorzoeken van de individuele kamers van de jongeren. Naar analogie met het fouilleren, werd bekeken om welke reden kamers kunnen worden doorzocht en of voorafgaand een dialoog met de jongere heeft plaats gevonden, alsook of deze hierover werd geïnformeerd.

Doorzoeken	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Nee	8/18 (44%)	0/20 (0%)	0/9 (0%)	8/47 (17%)
Ja	10/18 (56%)	20/20 (100%)	9/9 (100%)	39/47 (83%)

In het overgrote deel van de bezochte leefgroepen kan het gebeuren dat de individuele kamer wordt doorzocht (83%). In leefgroepen binnen voorzieningen met een erkenning GES+ kan in iets meer dan de helft van de gevallen (56%) de individuele kamer worden doorzocht. In leefgroepen binnen voorzieningen met een erkenning Veilig Verblijf of GES+/Veilig Verblijf kan dit in alle leefgroepen gebeuren.

Indicatie	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Bij vermoedens onveiligheid	10/10 (100%)	20/20 (100%)	9/9 (100%)	39/39 (100%)
Standaard bij opname, bij bezoek in de voorziening of na bezoek buiten de voorziening	0/10 (0%)	0/20 (0%)	0/9 (0%)	0/39 (0%)
Standaard voor individuele afzondering	0/10 (0%)	0/20 (0%)	2/9 (22%)	2/39 (5%)
In andere gevallen	1/10 (10%)	0/20 (0%)	1/9 (0%)	2/39 (2%)

De praktijk om kamers standaard te doorzoeken, bijvoorbeeld nadat een jongere bezoek heeft gehad of buiten de voorziening is geweest, wordt nergens in de bezochte leefgroepen toegepast. Kamers worden in het overgrote deel van de gevallen doorzocht bij vermoedens van de aanwezigheid van voorwerpen of substanties die de eigen veiligheid of de veiligheid van anderen in het gedrang kunnen brengen.

In één leefgroep geeft men aan kamers te doorzoeken wanneer men een vermoeden heeft dat er een diefstal is gepleegd. In één leefgroep wanneer men vermoedens heeft dat een jongere in het bezit is van voorwerpen en/of substanties die niet toegelaten zijn in de voorziening (zoals bijvoorbeeld rookwaren).

	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Na dialoog	10/10 (100%)	19/20 (95%)	8/9 (89%)	37/39 (95%)
Informereren	6/10 (60%)	11/20 (55%)	6/9 (67%)	23/39 (59%)
Na dialoog en informeren	6/10 (60%)	10/20 (50%)	5/9 (56%)	21/39 (54%)
Zonder dialoog en zonder informeren	0/10 (0%)	3/20 (15%)	0/9 (0%)	3/39 (8%)

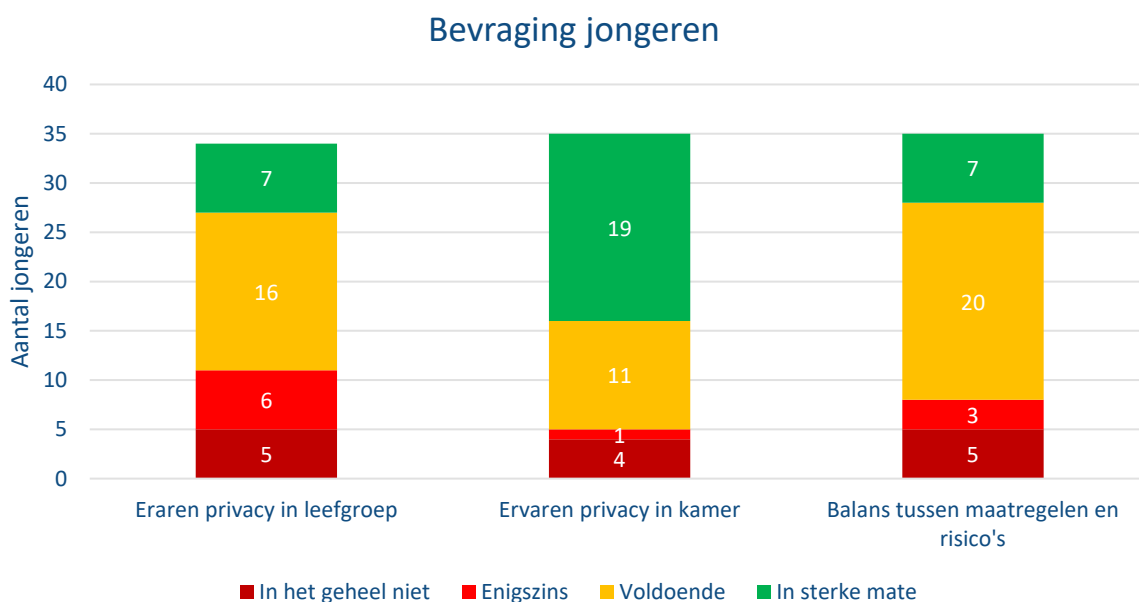
Wanneer men kamers zal doorzoeken, heeft men in zo goed als alle leefgroepen vooraf geprobeerd om middels een dialoog met de jongere een andere oplossing te vinden om het doorzoeken van de kamer te vermijden. In meer dan de helft van alle leefgroepen (59%) zal men voorafgaand aan het doorzoeken van de kamer, de jongere hierover informeren. In enkele leefgroepen binnen voorzieningen met een erkenning Veilig Verblijf is het gebeurd dat kamers werden doorzocht zonder voorafgaandelijke dialoog met de jongeren en/of zonder deze te informeren dat diens kamer zal worden onderzocht (8%).

Tijdens de inspectiebezoeken werd in deze drie gevallen toegelicht dat de jongere gevluht was, zodat dialoog en/of toestemming niet mogelijk was.

3.6.4 Bevraging jongeren

Zorginspectie vroeg aan jongeren of ze voldoende privacy ervaren in hun eigen kamer en in de leefgroep. Daarnaast werd bevraagd of ze vinden dat de maatregelen die de voorziening neemt en die invloed kunnen hebben op hun privacy (bijvoorbeeld het gebruik van camera's) in verhouding zijn met de risico's die men hiermee wil trachten te verminderen.

Over de leefgroepen heen geven 16 van de 34 jongeren aan dat ze hun privacy voldoende ervaren, en 7 jongeren in sterke mate. Daarnaast ervaren 5 jongeren in deze context helemaal geen privacy. In de eigen kamer geven 19 van de 35 jongeren aan dat ze hun privacy in sterke mate ervaren, en 11 jongeren voldoende. Vier jongeren geven aan dat ze in hun kamer helemaal geen privacy ervaren. Wat betreft de verhouding tussen maatregelen en risico's, vinden 20 van de 35 jongeren dat die balans voldoende is, en 7 jongeren ervaren die in sterke mate. Vijf jongeren geven aan dat er volgens hen geen balans is tussen de genomen maatregelen en de risico's die men daarmee wil beperken.

3.7 AFZONDERING EN FIXATIE

De intersectorale richtlijn ter preventie van afzondering en fixatie in de brede jeugdhulp geeft aanbevelingen voor de preventie van afzondering en fixatie, de toepassing en de praktische uitvoering van afzondering en fixatie bij ernstig en acuut gevaar.

Het Decreet Rechtspositie Minderjarige bepaalt voor het preventie- en reactiebeleid dat afzondering en fixatie niet mag worden ingezet als sanctie.

Meer specifiek bepaalt dit decreet in welke situaties afzondering en fixatie toelaatbaar is en onder welke voorwaarden. Zo is collectieve afzondering verboden. Individuele afzondering zonder toestemming van de minderjarige kan enkel bij ernstig en acuut gevaar en onder strikte voorwaarden. Afzondering kan enkel doorgaan in een afzonderingskamer. Alleen als dit zo is opgenomen in het dossier van de jongere kan afzondering op de eigen kamer plaatsvinden. De keuze waar er wordt afgezonderd moet op maat gebeuren van de jongere. Om de veiligheid te behouden bij potentieel gevaar, ter preventie van acuut en ernstig gevaar of ter bevordering van ontwikkelings- en ontplooiingskansen is het verboden, tenzij onder bepaalde voorwaarden.

Het decreet vermeldt ook onder meer dat er afspraken moeten worden gemaakt over de alternatieven voor afzondering en fixatie, dat het gebruik van een maatregel moet worden gemotiveerd in het dossier van de jongere, er een nabespreking moet volgen, enz.

De voorwaarden die errond worden gesteld in het decreet zijn van toepassing na een overgangstermijn en gaan in voege in mei 2027.

Het erkenningsbesluit Jeugdhulp expliciteert voor zowel Veilig Verblijf als GES+ ook enkele zaken, zij het minder uitgebreid.

3.7.1 Fixatie

Zorginspectie ging na of en op welke wijze fixatiemaatregelen binnen de leefgroepen worden toegepast. Daarbij werd onder meer nagegaan of er sprake is van fysieke interventie (immobilisatie of verplaatsing), mechanische fixatie of acute medicamenteuze fixatie. De gegevens zijn weergegeven in onderstaande tabel, onderverdeeld per erkenningstype van de voorziening waartoe de uitbatingplaatsen behoren, en voor het totaal van alle bezochte uitbatingplaatsen samen.

Fixatiemaatregelen	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Fysieke interventie – immobilisatie	8/11 (73%)	4/14 (29%)	4/5 (80%)	16/30 (53%)
Fysieke interventie – verplaatsing	9/11 (82%)	5/14 (36%)	5/5 (100%)	19/30 (63%)
Mechanische fixatie	4/11 (36%)	0/14 (0%)	0/5 (0%)	4/30 (13%)
Acute medicamenteuze fixatie	6/11 (55%)	2/14 (14%)	3/5 (60%)	11/30 (37%)

Binnen een aantal van de uitbatingplaatsen worden één of meerdere vormen van fixatie toegepast, afhankelijk van de aard van de situatie en het profiel van de jongeren.

De meest voorkomende vormen zijn fysieke interventies, waaronder verplaatsing in 19 van de 30 uitbatingplaatsen (63%) en immobilisatie in 16 van de 30 uitbatingplaatsen (53%). Volgens de gesprekspartners worden deze interventies doorgaans toegepast in situaties waarin afzondering als noodzakelijk wordt beschouwd.

Op uitbatingplaatsen waar fysieke interventies worden toegepast, wordt systematisch vorming voorzien voor medewerkers inzake persoons- en teamgerichte veiligheidstechnieken (PTV). Deze vorming wordt aangeboden bij de inwerking en/of herhaaldelijk.

Mechanische fixatie, waaronder het gebruik van fixatiemiddelen zoals fixatieriemen en -stoelen, wordt in 4 van de 30 uitbatingplaatsen (13%) toegepast en uitsluitend bij uitbatingplaatsen met een GES+ erkenning. Volgens de gesprekspartners heeft dit te maken met de zwaarte van de doelgroep. Deze maatregelen worden niet uitsluitend ingezet bij acuut of ernstig gevaar, maar ook preventief, bijvoorbeeld bij potentieel gevaar ten aanzien van de jongere zelf, andere bewoners of medewerkers. In sommige gevallen wordt het gebruik van dergelijke maatregelen gemotiveerd vanuit het streven naar het bevorderen van ontwikkelingskansen bij de jongere.

Acute medicamenteuze fixatie werd geregistreerd bij 11 van de 30 uitbatingplaatsen (37%). Binnen voorzieningen met enkel een erkenning Veilig Verblijf werd deze interventie vastgesteld in 2 van de 14 uitbatingplaatsen (14%), in GES+ voorzieningen in 6 van de 11 uitbatingplaatsen (55%), en in voorzieningen met een gecombineerde erkenning GES+ en Veilig Verblijf in 3 van de 5 uitbatingplaatsen (60%).

3.7.2 Afzondering

Zorginspectie onderzocht bij 30 uitbatingsplaatsen of en in welke vorm afzonderingsmaatregelen worden toegepast. Daarbij werd specifiek gekeken naar het voorkomen van individuele afzondering en collectieve afzondering. De gegevens zijn weergegeven per erkenningstype van de voorziening waartoe de uitbatingsplaatsen behoren, evenals voor het totaal van alle bezochte uitbatingsplaatsen.

Toepassen van afzonderingsmaatregelen	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Geen afzondering	2/11 (18%)	9/14 (64%)	0/5 (0%)	11/30 (37%)
Wel afzondering	9/11 (82%)	5/14 (36%)	5/5 (100%)	19/30 (63%)
Vormen van afzonderingsmaatregelen	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Individuele afzondering	9/9 (100%)	5/5 (100%)	5/5 (100%)	19/19 (100%)
Collectieve afzondering	3/9 (33%)	1/5 (20%)	0/5 (0%)	4/19 (21%)

In 19 van de 30 uitbatingsplaatsen (63%) worden afzonderingsmaatregelen toegepast. Dit is zo in alle uitbatingsplaatsen met een gecombineerd aanbod, in een overgrote meerderheid van uitbatingsplaatsen met een GES+ erkenning (82%) en in een minderheid in uitbatingsplaatsen met enkel een erkenning Veilig Verblijf (36%).

In alle 19 uitbatingsplaatsen waar afzondering voorkomt, wordt individuele afzondering toegepast. Collectieve afzondering wordt toegepast in 4 van deze 19 uitbatingsplaatsen (21%). Het gaat dan o.m. over het niet zelfstandig kunnen verlaten van de individuele kamer bij kamermomenten (zowel overdag als 's nachts) of bij potentieel gevaar, ter preventie. Uitbatingsplaatsen met een gecombineerde erkenning GES+ en Veilig Verblijf hanteren uitsluitend individuele afzondering.

Door verschillende gesprekspartners werd aangehaald dat bepaalde jongeren die fysiek bedreigend gedrag vertonen niet rechtstreeks naar de afzonderingskamer worden begeleid. In dergelijke situaties wordt de politie gecontacteerd om de jongere over te brengen naar de afzonderingskamer of naar de politiedienst. Deze werkwijze werd gerapporteerd ongeacht het erkenningstype van de voorziening.

3.7.2.1 Individuele afzondering bij acuut en ernstig gevaar

Tijdens de inspectiebezoeken werd aan gesprekspartners gevraagd in welke situaties individuele afzonderingsmaatregelen worden toegepast. Uit de verzamelde gegevens blijkt dat afzondering het vaakst wordt ingezet bij acuut en ernstig gevaar.

In 19 van de 30 uitbatingsplaatsen (63%) werd aangegeven dat individuele afzondering wordt toegepast in situaties van acuut en ernstig gevaar. Deze reden werd vermeld in alle uitbatingsplaatsen met een gecombineerde erkenning GES+ en Veilig Verblijf, in 9 van de 11 uitbatingsplaatsen (82%) met een GES+ erkenning, en in 5 van de 14 uitbatingsplaatsen (36%) met een erkenning Veilig Verblijf.

Zorginspectie ging bij deze 19 uitbatingsplaatsen na op welke locatie de individuele afzondering bij acuut en ernstig gevaar doorgaans plaatsvindt.

Plaats van afzondering	GES+	Veilig Verblijf	GES+ en Veilig Verblijf	Totaal
Afzonderingskamer	9/9 (100%)	5/5 (100%)	4/5 (80%)	18/19 (95%)
Individuele kamer	6/9 (67%)	2/5 (40%)	5/5 (100%)	13/19 (68%)
Andere ruimte	1/9 (11%)	0/5 (0%)	0/5 (0%)	1/19 (5%)

De afzonderingskamer wordt in de uitbatingsplaatsen die individueel afzonderen, vrijwel overal ingezet bij acuut en ernstig gevaar (95%). Daarnaast wordt de individuele kamer van de jongere gebruikt (68%). Andere ruimtes zijn eerder uitzonderlijk en komen slechts in één uitbatingsplaats voor. Het gaat om een ruimte tegenover het begeleiderslokaal.

3.7.2.2 Individuele afzondering bij potentieel gevaar of ter preventie

Tijdens de inspectiebezoeken werd ook nagegaan of individuele afzondering wordt toegepast in het kader van het behouden van veiligheid bij potentieel gevaar, ter preventie van acuut en ernstig gevaar, of ter ondersteuning van ontwikkelings- en ontplooiingskansen. Deze situaties worden in dit rapport verder aangeduid als “potentieel gevaar of ter preventie”.

Uit de bevraging blijkt dat individuele afzondering bij potentieel gevaar of ter preventie wordt toegepast in 13 van de 30 uitbatingsplaatsen (43%). Dit werd gerapporteerd in 7 van de 11 uitbatingsplaatsen (64%) met een GES+ erkenning, in alle 5 uitbatingsplaatsen met een gecombineerde erkenning GES+ en Veilig Verblijf en in 1 van de 14 uitbatingsplaatsen (7%) met een erkenning Veilig Verblijf.

Zorginspectie ging bij deze 13 uitbatingsplaatsen na op welke locatie de individuele afzondering op basis van potentieel gevaar of ter preventie doorgaans plaatsvindt.

3.7.3 Dossiertoets: afzondering en fixatie

In totaal werden 50 dossiers nagekeken op afzonderingsmaatregelen. Binnen deze dossiers werden 62 afzonderingsmaatregelen geregistreerd.

3.7.3.1 Signaleringsplannen

Er werd in 50 dossiers nagegaan of er met signaleringsplannen wordt gewerkt. In 42 van de 50 gecontroleerde dossiers (84%) wordt met een signaleringsplan gewerkt.

3.7.3.2 Aanpak en opvolging van afzonderingsmaatregelen

Voor de 62 afzonderingsmaatregelen in de 50 gecontroleerde dossiers werd nagegaan of er alternatieven werden overwogen, of de aanleiding werd beschreven, of er over gecommuniceerd werd naar de ouders en er nabespreking volgde met de jongere. Ook werd bekeken of er observaties gebeurden tijdens de afzondering.

Aanpak en opvolging	Vermelding in de registraties
Ingezet op alternatieven	57/62 (92%)
Aanleiding beschreven	61/62 (98%)
Ouders/opvoeders geïnformeerd	47/62 (76%)
Nabespreking met jongere	45/62 (73%)

Bij 92% van de maatregelen werd ingezet op alternatieven om afzondering te vermijden. De aanleiding werd in bijna alle dossiers beschreven. Ouders werden in 76% van de gevallen geïnformeerd en in 73% volgde een nabespreking met de jongere. Observaties tijdens afzondering gebeurden niet systematisch: in 37% van de gevallen werd geen enkele observatie geregistreerd.

3.7.3.3 Duurtijd van afzonderingsmaatregelen

De duur van afzonderingsmaatregelen werd berekend op basis van start- en eindtijd. Dit geeft inzicht in de intensiteit van de interventies.

Criterium	Duurtijd
Minimumduur	0u10 min
Maximumduur	21u0 min
Gemiddelde duur	2u26 min
Mediaan duur	0u56 min

De gemiddelde duur van afzondering bedraagt 2u26 min, terwijl de mediaan op 56 minuten ligt. Dit verschil wijst erop dat er afzonderingsmaatregelen met een langere duur voorkomen, maar dat het merendeel van de maatregelen een kortere duur kent.

In 9 van de 62 afzonderingsmaatregelen (15%) verbleef de jongere gedurende de nacht in de afzonderingskamer. In één situatie bleef de jongere tot 21 uur onafgebroken in afzondering. Tegelijkertijd zijn er ook 7 van de 62 registraties (11%) waarbij de afzondering een korte duur kende van 15 minuten of minder.

Signalen

Uitbatingsplaatsen die voordien enkel erkend waren door VAPH maar nu voor dit gedeelte van hun aanbod erkend zijn door Opgroeien, blijken in sommige gevallen andere afspraken te hanteren voor het registreren van tussentijdse controles. In deze settings wordt soms een registratiefrequentie van 30 minuten gehanteerd. Dit wijkt voor afzondering bij acuut en ernstig gevaar af van de actuele richtlijn ter preventie van afzondering en fixatie binnen de brede jeugdhulp, waarin een controlefrequentie van elke 15 minuten wordt aanbevolen.

Door een aantal gesprekspartners werd opgemerkt dat er tussen jeugdhulpaanbieders verschillende visies bestaan over het al dan niet laten overnachten van jongeren in de afzonderingskamer. Sommige jeugdhulpaanbieders geven aan bewust te kiezen voor het niet wekken van jongeren en laten hen overnachten in afzondering. Andere voorzieningen hanteren een beleid waarbij overnachting in afzondering bewust wordt vermeden.

4 CONCLUSIES

Zorginspectie inventariseerde voor 30 uitbatingsplaatsen gegevens over onderwerpen die relevant zijn voor de vormgeving van een beveiligend regulier jeugdhulpaanbod. Dit aanbod situeert zich binnen de erkenningen Veilig Verblijf, GES+ en een combinatie van beide. Er werd een grote diversiteit vastgesteld in de wijze waarop de verschillende jeugdhulpaanbieders hun beveiligd aanbod zelf vormgeven, gezien de ruimte die daartoe wordt gelaten in het huidige kader.

Infrastructureel blijkt dat de bewegingsvrijheid van jongeren vaker wordt ingeperkt bij Veilig Verblijf dan bij GES+. In Veilig Verblijf zijn buitendeuren doorgaans overdag en steeds 's nachts afgesloten voor alle jongeren, terwijl dit in GES+ voorzieningen in twee derde van de uitbatingsplaatsen het geval is. Jeugdhulpaanbieders geven aan dat ze op maat werken, maar bij het beperken van bewegingsvrijheid via infrastructuur is er eerder beperkte differentiatie op basis van het individuele traject van jongeren. Individuele toegangssystemen zoals badges of sleutels worden overwogen, maar men benoemt risico's op groepsdynamisch vlak. Jongeren kunnen in het merendeel van de leefgroepen autonoom naar de eigen kamer om rust op te zoeken. Iets meer dan de helft van de leefgroepen beschikt over een comfortroom.

Naar personeelsinzet geven de meeste jeugdhulpaanbieders aan dat ze hun vooropgestelde bezetting halen, al blijkt dit in de praktijk moeizaam te verlopen. Het aantrekken en behouden van geschikt personeel voor deze doelgroep is een gedeelde uitdaging. In slechts ongeveer een derde van de bezochte leefgroepen beschikken alle medewerkers, inclusief nachtmedewerkers, over een pedagogisch diploma.

Op vlak van vorming worden medewerkers in de meeste uitbatingsplaatsen bij hun inwerking gevormd rond thema's zoals Geweldloos Verzet/Nieuwe Autoriteit, persoons- en teamgerichte veiligheidstechnieken (PTV) en de-escalatie. Thema's zoals middelengebruik en seksualiteit komen in meerdere uitbatingsplaatsen niet aan bod in vormingstrajecten.

In noodsituaties zijn in het merendeel van de bezochte uitbatingsplaatsen systemen aanwezig die fysieke of telefonische bijstand mogelijk maken. Het gebruik van vaste en/of mobiele noodoproepsystemen is ingeburgerd en in alle uitbatingsplaatsen is een telefonisch permanentiesysteem voorzien. Er zijn regionale verschillen in samenwerkingsverbanden met hulpverleningspartners. Sommige regio's kennen een structurele samenwerking, terwijl die in andere regio's beperkt is. Jeugdhulpaanbieders met een GES+ aanbod voor jongeren met een ernstige handicapspecifieke problematiek vermelden nauwelijks samenwerkingsverbanden te hebben. Samenwerking met politiediensten is in vrijwel alle uitbatingsplaatsen geïnstalleerd, meestal informeel of ad hoc; in een beperkt aantal gevallen via een formele overeenkomst.

Qua tijdsbesteding blijkt dat de grote meerderheid van de leerplichtige jongeren een vorm van onderwijs volgt, al varieert de onderwijsduur sterk. Sommige jongeren volgen slechts één uur les per week, anderen volledige lesdagen. De voorziene vier uur Tijdelijk Onderwijs Aan Huis (TOAH) per week wordt door meerdere jeugdhulpaanbieders als onvoldoende beschouwd om kwaliteitsvol onderwijs te realiseren.

Alle jongeren hebben dagelijks vrije tijd, meestal binnen het terrein en bij iets meer dan de helft ook daarbuiten. Bijna alle jongeren hebben verplichte kamertijd, en in iets minder dan de helft van de gevallen wordt deze ook als sanctie toegepast.

Jongeren kunnen in elke leefgroep vanaf de opstart minstens één keer per week contact hebben met hun context via fysieke bezoeken, telefoon, videobellen en/of internet. Nagenoeg in alle leefgroepen is wekelijks fysiek bezoek mogelijk vanaf de start. Toezicht op contactmomenten wordt meestal toegepast wanneer dit nodig is omwille van veiligheidsoverwegingen. Permanent toezicht komt zelden voor. In enkele leefgroepen is er geen toezicht.

Over de erkenningscategorieën heen wordt bijna overal gebruik gemaakt van cameratoezicht. In een derde van de leefgroepen zijn camera's aanwezig in de individuele kamers. Voor leefgroepen Veilig Verblijf is dit eerder uitzonderlijk. In geen enkele leefgroep Veilig Verblijf noch in leefgroepen met een gecombineerde erkenning GES+ en Veilig Verblijf wordt continu gefilmd in de individuele kamer, maar gebeurt dit enkel op maat van de jongere. In bijna alle leefgroepen GES+ waar een camera aanwezig is in de individuele kamer, wordt continu gefilmd. Het blijkt dat het overgrote deel van de leefgroepen, ongeacht het erkenningstype, hun jongeren informeert waarom en wanneer ze worden gefilmd.

De individuele kamer van de jongere kan voorzien zijn van een deuralarm dat de begeleiding verwittigt wanneer een jongere de kamer verlaat. Een deuralarm is het vaakst aanwezig in leefgroepen GES+. Zorginspectie ging de afsluitbaarheid langs de binnenzijde van de deur na, ten behoeve van privacy en eigen veiligheid van de jongere. In twee derde van de leefgroepen is het mogelijk om de deur langs de binnenzijde te sluiten door middel van een slot of door een deur die automatisch in het slot valt, zodat andere jongeren de kamer niet zonder toestemming van de jongere kunnen betreden.

Zowel wat betreft fouilleren als het doorzoeken van de kamer stelt Zorginspectie vast dat deze praktijken over het algemeen meer voorkomen in Veilig Verblijf dan in GES+ settings. Fouilleren en controleren van persoonlijke bezittingen wordt bij GES+ vrijwel nooit als standaardpraktijk toegepast. In Veilig Verblijf daarentegen worden persoonlijke bezittingen zoals rugzakken in iets minder dan de helft van de leefgroepen standaard gecontroleerd bij opname of terugkeer na een uitgang.

In alle leefgroepen, ongeacht het erkenningstype, kunnen kamers worden doorzocht. Als standaardpraktijk wordt dit echter nergens toegepast; dit gebeurt voornamelijk bij vermoedens van de aanwezigheid van voorwerpen of substanties die de eigen veiligheid of die van anderen in het gedrang kunnen brengen. Bijna altijd probeert men eerst via dialoog met de jongere een kamercontrole te vermijden. Het vooraf informeren dat men effectief tot een controle zal overgaan, gebeurt in iets meer dan de helft van de gevallen.

Ongeacht het erkenningstype wordt er gewerkt met signaleringsplannen en worden er initiatieven genomen om afzondering te beperken. In de meeste uitbatingsplaatsen worden jongeren en hun context geïnformeerd indien fixatie of afzondering zou kunnen worden toegepast. Vorming rond persoons- en teamgerichte veiligheidstechnieken (PTV) wordt bij iets meer dan de helft van de jeugdhulpaanbieders aangeboden, zowel bij inwerking als op herhalingsmomenten.

Wanneer er werd gefixeerd ging het in de meeste gevallen over een fysieke interventie zoals immobilisatie of een verplaatsing naar een afzonderingskamer of individuele kamer. Mechanische fixatie, zoals het gebruik van fixatiemiddelen, werd zelden en uitsluitend vastgesteld in uitbatingsplaatsen met een GES+ erkenning. Acute medicamenteuze fixatie werd in alle erkenningstypes vastgesteld, met variatie in frequentie.

Individuele afzondering werd voornamelijk vastgesteld bij GES+ of bij een gecombineerd aanbod en in een derde van de uitbatingsplaatsen Veilig Verblijf. Collectieve afzondering werd in enkele uitbatingsplaatsen vastgesteld, ondanks het verbod hierop. Dit gebeurde in uitbatingsplaatsen met een GES+ erkenning en in één uitbatingsplaats met een erkenning Veilig Verblijf. Afzondering vindt zowel plaats in de afzonderingskamer als op de eigen kamer.

De meest voorkomende reden voor individuele afzondering is een situatie van acuut en ernstig gevaar. In mindere mate wordt afzondering toegepast op basis van potentieel gevaar of ter preventie ervan. Deze reden mag enkel toegepast worden indien voorafgaandelijk afgestemd met de jongere en diens context. In één uitbatingsplaats werd afzondering als sanctie toegepast, wat niet toegelaten is. De duurtijd van afzondering varieerde sterk. Het gebeurt dat jongeren overnachten in een afzonderingskamer.

5 SLOTBEDENKING EN AANBEVELING

Deze inspectieronde werpt een licht op de diversiteit en de complexiteit van de hulpverlening aan jongeren binnen het beveiligd residentieel aanbod. De bevindingen tonen dat voorzieningen zich inspannen om een veilige, ontwikkelingsgerichte omgeving op maat te creëren, maar dat deze inspanningen zich situeren binnen een context van structurele uitdagingen en uiteenlopende verwachtingen, waarnaar de betrokken jeugdhulpaanbieders zich organiseren naar eigen best vermogen.

De huidige richtlijnen rond kwaliteitsvereisten voor de erkende capaciteit laten het niet toe een evenwaardige praktijk op te zetten binnen de sector, noch om deze te beoordelen. Daardoor is de rechtszekerheid wankel, zowel naar de jeugdhulpaanbieder als naar de kwetsbare zorggebruiker. Om de kwaliteit van zorg te kunnen garanderen is er nood aan een eenduidig kader.

6 BIJLAGE

HUDIGE REGELGEVING EN RICHTLIJN VAN TOEPASSING

- > Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor voorzieningen in de jeugdhulp van 5 april 2019 (verder ‘erkenningsbesluit Jeugdhulp’)
- > Decreet betreffende de integrale jeugdhulp van 12 juli 2013
- > Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de integrale jeugdhulp van 21 februari 2014
- > Decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en binnen het kader van het decreet betreffende het jeugddelinquentierecht van 7 mei 2004 (verder ‘Decreet Rechtspositie Minderjarige’)
- > Besluit van de Vlaamse Regering over de uitvoering van een hulpprogramma geblokkeerde ontwikkelingstrajecten van 5 mei 2023 (verder ‘BVR uitvoering hulpprogramma’)
- > Intersectorale richtlijn ter preventie van afzondering en fixatie in de brede jeugdhulp van november 2021 (verder ‘Richtlijn’)

INFRASTRUCTUUR

→ Erkeningsbesluit Jeugdhulp

Art 15 (Veilig Verblijf): (...)

3° c) leefgroepen van maximaal zes minderjarigen;

(...)

7° b) de visie op infrastructurele veiligheid die minstens de mogelijkheid tot geslotenheid omvat;

Artikel 27/2, (GES+)

2° de voorziening kan voor minimaal zes minderjarigen residentiële ondersteuning aanbieden;

3° de voorziening beschikt over een aangepaste infrastructuur zodat er bescherming en beveiliging kan worden geboden als de problematiek van de minderjarige dat vereist;

4° de voorziening voorziet in een veilige leefomgeving met individuele kamers en de mogelijkheid tot afzondering;

→ Decreet Rechtspositie Minderjarige

Recht op een ontwikkelingsgericht leefklimaat in de semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum

Artikel 19/1: In een ontwikkelingsgericht leefklimaat worden minderjarigen behandeld met respect voor hun integriteit en menselijke waardigheid, de kinder- en mensenrechten en hun persoonlijke autonomie.

→ Decreet Integrale Jeugdhulp

Artikel 78/1, §4/1: (...) maatregelen nemen die de dagelijkse bewegingsvrijheid van een minderjarige inperken in functie van het beschermen van de fysieke, psychische of seksuele integriteit als aan volgende voorwaarden voldaan is:

1° de bescherming of beveiliging is manifest noodzakelijk om de fysieke, psychische of seksuele integriteit van de minderjarige of van andere minderjarigen of van het personeel te verzekeren;

- 2° de bescherming of beveiliging gebeurt op maat van de minderjarige en zo veel als mogelijk in dialoog met de minderjarige, de ouders of andere opvoedingsverantwoordelijken;
- 3° het gesloten karakter van de bescherming of beveiliging wordt individueel trajectmatig gedifferentieerd;
- 4° de bescherming of beveiliging duurt niet langer dan noodzakelijk.

AFZONDERINGSKAMER

→ Erkenningsbesluit Jeugdhulp

Art. 15, 7°/1 (Veilig Verblijf): de voorziening die het noodzakelijk vindt om minderjarigen soms tijdelijk af te zonderen of andere vrijheidsbeperkende maatregelen te nemen om de veiligheid te herstellen bij acuut en ernstig gevaar of om de veiligheid te behouden bij potentieel gevaar, ter preventie van acuut en ernstig gevaar voor de minderjarigen of anderen, ent zich daarvoor volledig op de modaliteiten van het decreet van 7 mei 2004. In het huishoudelijk reglement van de voorziening worden minstens de volgende elementen beschreven: (...)

b) de infrastructurele vertaling van de afzondering;

Artikel 27/2 (GES+), 4°: de voorziening voorziet in een veilige leefomgeving met individuele kamers en de mogelijkheid tot afzondering;

→ Richtlijn

C.I.4 Voorzie een ruimte die specifiek voor het gebruik van afzondering ontworpen is en enkel hiervoor gebruikt wordt. De afzonderingskamer dient een veilige en rustgevende omgeving te bieden.

- a. Zorg voor fysieke nabijheid op maat van de jongere, bv. door middel van wederzijds visueel contact, de aanwezigheid van een ouder of een andere persoon in de afzonderingskamer of afzondering in een studio naast de zorgverleners-/begeleidersruimte.
- b. In het kader van de privacy en de veiligheid van de jongere, zorg ervoor dat enkel bevoegd personeel de afzonderingskamer kan inkijken en betreden. Stem de architectuur hierop af.
- c. Zorg voor de mogelijkheid tot sanitaire voorzieningen in of aangrenzend aan de afzonderingskamer zodat ze op maat van de doelgroep kunnen ingezet worden. Voorzie in goed hygiënisch onderhoud hiervan.
- d. Zorg steeds voor de mogelijkheid tot oriëntatiemogelijkheden zodat ze op maat van de doelgroep kunnen ingezet worden. Voorzie mogelijkheden voor lichtinval (daglicht) en een aan de doelgroep aangepaste tijdsindicatie.
- e. Voorzie steeds middelen waarmee de jongere rechtstreeks contact kan nemen met een zorgverlener/begeleider, waarbij ook de mogelijkheid wordt voorzien dat de jongere met de zorgverlener/begeleider heen en weer kan spreken.

→ Decreet Rechtspositie Minderjarige, nog niet in voege

Plaats van afzondering in de semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening en in een gemeenschapsinstelling

Artikel 28/5 (07/05/2027 - 06/05/2034), §1: Bij de afzondering, vermeld in artikel 28/2, wordt alleen een afzonderingskamer gebruikt. De voormelde afzonderingskamer voldoet aan al de volgende voorwaarden:

- 1° de afzonderingskamer is specifiek ontworpen voor het gebruik van afzondering en wordt alleen daarvoor gebruikt;
- 2° de afzonderingskamer biedt een veilige en rustgevende omgeving;
- 3° er is fysieke nabijheid op maat van de minderjarige mogelijk;
- 4° alleen bevoegd personeel kan de afzonderingskamer inkijken en betreden;

5° de minderjarige kan rechtstreeks contact nemen met een jeugdhulpverlener of begeleider. Er wordt ook in de mogelijkheid voorzien dat de minderjarige met de jeugdhulpverlener of begeleider heen en weer kan communiceren.

De Vlaamse Regering kan de voorwaarden voor de afzonderingskamer, vermeld in het eerste lid, aanvullen of verder verfijnen.

§2: Bij de afzondering, vermeld in artikel 28/3, wordt de afzonderingskamer, vermeld in paragraaf 1, gebruikt.

Afzondering kan alleen in de eigen kamer plaatsvinden als dat is opgenomen in het dossier conform artikel 28/4. De keuze van de kamer waarin wordt afgezonderd wordt gemaakt op maat van de minderjarige. De jeugdhulpverlener of begeleider oordeelt of de mate van agressie of escalatie afzondering in de eigen kamer toelaat. Als dat niet het geval is, gebeurt de afzondering onder de voorwaarden, vermeld in paragraaf 1 en artikel 28/2.

§3: In de uitzonderlijke gevallen waarin de collectieve afzondering wordt gebruikt conform artikel 28/1, §1, derde lid, gebeurt de afzondering op de eigen kamer van de minderjarige.

MEDEWERKERSBELEID

→ Erkenningsbesluit Jeugdhulp

Artikel 13, 1°: bij aanwezigheid van minderjarigen staat de voorziening en elke afdeling ervan onder toezicht;

Artikel 15 (Veilig Verblijf)

3° de voorziening organiseert een permanente opvoedkundige aanwezigheid op maat van de minderjarige, ...

6° de voorziening werkt structureel samen met de volgende partners:

- a) politie;
- b) gemeenschapsinstellingen;
- c) de gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg;
- d) jeugdrechters en sociale diensten;
- e) onderwijs- en tewerkstellingsactoren;
- f) vrijetijdsactoren;
- g) partners uit de gezondheidszorg;

7° de voorziening is partner in een samenwerkingsverband om de doelstellingen van het hulpprogramma geblokkeerde ontwikkelingstrajecten te organiseren als vermeld in artikel 10 van het besluit van (datum aanvullen), en ontwikkelt, in afstemming en via regelmatige bijsturing met de andere partners van het hulpprogramma binnen het werkingsgebied, een pedagogisch beleid rond veiligheid dat is neergelegd in het huishoudelijk reglement van de voorziening en waarbij al de volgende elementen worden beschreven:

9° de voorziening zorgt voor een professionalisering door intensieve coaching, vorming en permanente ondersteuning van het personeel

Art 27/2 (GES+)

8° voorziening werkt met andere voorzieningen van de categorie 8 in de regio samen om ervoor te zorgen dat de helft van de totale capaciteit in de regio prioritair ingezet wordt voor uitstroom uit de GI.

9° voorziening draagt specifieke knowhow over aan andere actoren die betrokken zijn bij de ondersteuning van minderjarigen met GES+

→ Decreet Rechtspositie Minderjarige

Recht op kwalitatieve en deskundige jeugdhulpverlening of begeleiding

Artikel 29/1: De minderjarige heeft recht op een zo kwalitatief en deskundig mogelijke jeugdhulpverlening of begeleiding. De jeugdhulpvoorziening en het aanbod in het kader van het jeugddelinquentierecht, vermeld in artikel 3, §1, waakt erover dat de minderjarige wordt begeleid door een adequaat opgeleide en multidisciplinair en divers samengestelde personeelsequipe.

Elk beroepsmatig optreden wordt uitgevoerd door personen die een speciale en aangehouden vorming hebben genoten over de jeugdhulp, en de rechten van kinderen en jongeren, met inbegrip van een vorming over dit decreet.

TIJDSBESTEDING

→ BVR uitvoering hulpprogramma

Art 10, §2: Het samenwerkingsverband, vermeld in paragraaf 1, bouwt een nauwe samenwerkingsrelatie uit met de volgende actoren:

1° relevante partners uit de sectoren onderwijs om een passend onderwijstraject aan te bieden;

2° relevante partners uit het beleidsdomein werk om een alternatieve dagbesteding of beroepsaanbod aan te bieden;

...

→ Erkenningsbesluit Jeugdhulp

Artikel 15, 5° Een voorziening van de categorie 1 die erkend is om de typemodule veilig verblijf aan te bieden, moet (...) aan al de volgende bijzondere voorwaarden voldoen: 5° de voorziening organiseert alternatieve dagbesteding bij schooluitval en aangepaste interne en externe time-outmogelijkheden;

→ Decreet Rechtspositie Minderjarige

Recht op onderwijs in de residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum

Artikel 12/1, §1: De minderjarige die in de residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum verblijft, heeft recht op kwalitatief onderwijs dat zo veel als mogelijk aangepast is aan diens behoeften en vaardigheden.

Zonder afbreuk te doen aan de verantwoordelijkheden en mogelijkheden van de ouders, en in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken, ondersteunt de jeugdhulpvoorziening de minderjarige waar nodig in het voormelde schoolse traject, bij voorkeur in een erkende school buiten de jeugdhulpvoorziening.

§2. Als onderwijs in een school buiten de jeugdhulpvoorziening in het kader van het mandaat tot geslotenheid en ingevolge een beslissing van de jeugdrechter niet mogelijk is, wordt het onderwijs voor de minderjarige in de jeugdhulpvoorziening georganiseerd door een erkende onderwijsinstelling. Het onderwijs dat in de periode van het verblijf wordt geboden, sluit zo veel als mogelijk aan op de onderwijsloopbaan van de minderjarige.

§3. De jeugdhulpvoorziening informeert de minderjarige over de mogelijkheden tot het behalen van een diploma of getuigschrift.

Recht op tijdsbesteding in de residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum

Artikel 12/2: Zonder afbreuk te doen aan het recht op onderwijs heeft de minderjarige die in de residentiële jeugdhulpverlening of in een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum verblijft, recht op tijdsbesteding op maat van de minderjarige. Bij verblijf in een jeugdhulpvoorziening wordt de voormelde tijdsbesteding door de jeugdhulpvoorziening, door een andere organisatie of door de minderjarige georganiseerd.

Recht op vrije tijd in de residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum

Artikel 12/3: De minderjarige die in de residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum verblijft, heeft dagelijks recht op vrije tijd. De voormelde vrije tijd kan georganiseerde en in elk geval ongeorganiseerde vrije tijd zijn. De minderjarige kan tijdens de voormelde vrije tijd individueel of collectief, een intellectuele, culturele, sociale, artistieke of fysieke activiteit uitoefenen, binnen of, met uitzondering van de minderjarige die verblijft in het Vlaams detentiecentrum, buiten de jeugdhulpvoorziening, passend binnen het begeleidingstraject van de minderjarige, desgevallend afgestemd met de jeugdrechter overeenkomstig artikel 27, §3, van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht. De minderjarige heeft voor de voormelde vrije tijd ook toegang tot de eigen kamer.

Recht op fysieke activiteit in de residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum

Artikel 12/4: De minderjarige die in de residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum verblijft, heeft recht op dagelijkse fysieke activiteit en op tijdsbesteding in de buitenlucht.

Recht op arbeid in de residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum

Artikel 12/5: De minderjarige die in de residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum verblijft, heeft recht op arbeid en op de vrije keuze van arbeid met behoud van de toepassing van de bepalingen van de Arbeidswet van 16 maart 1971 en als de opdracht en de organisatie van de jeugd- hulpaanbieder dat toelaten.

De tewerkstelling, vermeld in het eerste lid, gebeurt bij voorkeur in de samenleving, op maat van de minderjarige en passend binnen het begeleidingstraject van de minderjarige. Als een voorziening toch zelf tewerkstelling voorziet, gebeurt de tewerkstelling met gelijkaardige organisatie en methoden als in de samenleving. Onderwijs en beroepsopleiding hebben voorrang op het recht op arbeid. Zolang de minderjarige onderworpen is aan de leerplicht, kan die alleen arbeid verrichten buiten de schooluren en buiten de werkdagen en werkuren van de beroepsopleiding.

CONTACTMOGELIJKHEDEN

➔ Decreet Rechtspositie Minderjarige

Recht op contact met familie in de residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum

Artikel 14: Als een residentiële maatregel in de jeugdhulpverlening of een residentiële maatregel na een rechterlijke beslissing in het kader van het decreet van 15 februari 2019 betreffende het jeugddelinquentierecht de minderjarige scheidt van een ouder of opvoedingsverantwoordelijke, van een broer of zus, of van een halfbroer of halfzus, heeft de minderjarige recht op informatie over die persoon en

ook recht op regelmatig, persoonlijk en rechtstreeks contact met die persoon, tenzij dat in strijd is met een rechterlijke beslissing. In het belang van de minderjarige, vermeld in artikel 5, kan de jeugdhulpaanbieder in afwachting van een rechterlijke beslissing het persoonlijk en rechtstreeks contact tijdelijk opschorten. De voormelde tijdelijke opschorting wordt gemotiveerd in het dossier van de minderjarige.

Gevoelige informatie over een ouder, opvoedingsverantwoordelijke, broer of zus, of halfbroer of halfzus wordt op een zodanige manier verstrekt dat het welzijn van de minderjarige zo min mogelijk wordt geschaad.

Recht op bezoek in de residentiële jeugdhulpverlening of een gemeenschapsinstelling

Artikel 14/1.

§1. Met behoud van de toepassing van artikel 14 heeft de minderjarige die in de residentiële jeugdhulpverlening of een gemeenschapsinstelling verblijft recht op regelmatig bezoek van personen naar keuze vanaf het moment van aankomst.

Bij verblijf in een residentiële jeugdhulpvoorziening bepaalt de jeugdhulpvoorziening de bezoeksregeling in het huishoudelijk reglement. De jeugdhulpvoorziening levert gepaste inspanningen om dat bezoek mogelijk te maken en zorgt ervoor dat het bezoek plaatsvindt in een huiselijke sfeer. De organisatie van het bezoek wordt afgestemd met het traject van de minderjarige.

§2. Het recht op bezoek kan alleen worden beperkt door:

1° een rechterlijke beslissing, gemotiveerd in het belang van de minderjarige;

2° een beslissing van de jeugdhulpvoorziening als al de volgende voorwaarden zijn vervuld:

a) de gepaste inspanningen, vermeld in paragraaf 1, maken het recht op bezoek niet mogelijk;

b) de beperking betreft alleen het bezoek van specifieke personen;

c) de beslissing wordt genomen in afwachting van een rechterlijke beslissing, na een individuele beoordeling;

d) de beslissing wordt genomen met het oog op de veiligheid van de minderjarige;

3° een beslissing van een gemeenschapsinstelling die in afwijking van het eerste lid, 2°, c), het bezoek met specifieke personen kunnen beperken, na een individuele beoordeling en met het oog op het handhaven van de orde of de veiligheid, zonder daarbij een rechterlijke beslissing af te wachten.

In het geval, vermeld in het eerste lid, 2° en 3°, kan, behoudens een noodsituatie, de beslissing niet ingaan, in voorkomend geval, tegen een rechterlijke beslissing. De noodzaak van de beslissing tot tijdelijke opschorting wordt besproken met de minderjarige, gekaderd in het begeleidingstraject van de minderjarige en gemotiveerd in het dossier van de minderjarige. De beperking is maximaal veertien dagen geldig.

De voormelde periode kan maar één keer worden verlengd met dezelfde termijn. De beperking wordt ter kennis gebracht van de jeugdrechter en in het geval, vermeld in het eerste lid, 2°, aan de jeugdrechter voorgelegd die ook kan beslissen om de beperking te verlengen tot na de termijn van 28 dagen.

§3. De organisatie van het bezoek kan worden beperkt door:

1° een rechterlijke beslissing, gemotiveerd in het belang van de minderjarige;

2° een beslissing van de jeugdhulpvoorziening, op voorwaarde dat de aard van de beperking wordt bepaald in het huishoudelijk reglement en alleen met het oog op het handhaven van de orde of de veiligheid.

In het geval, vermeld in het eerste lid, 2°, wordt de noodzaak van de beperking besproken met de minderjarige, gekaderd in het begeleidingstraject van de minderjarige en gemotiveerd in het dossier van de minderjarige. De beperking is maximaal veertien dagen geldig. De voormelde periode kan maar één keer worden verlengd met dezelfde termijn. In voorkomend geval wordt de jeugdrechter op de hoogte gebracht van de beperking.

§4. Het recht op bezoek, en de wijze van de organisatie ervan, van de volgende personen of instanties kan nooit beperkt worden binnen de bezoeken die de jeugdhulpvoorziening heeft bepaald en met behoud van de toepassing van de regelgeving die geldt voor de volgende personen of instanties:

- 1° de advocaat van de minderjarige;
- 2° de bevoegde klachteninstantie;
- 3° de betrokken jeugdmagistraten;
- 4° de consulaire en diplomatieke ambtenaren van het land van herkomst van de minderjarige;
- 5° de maandcommissaris;
- 6° de kinderrechtencommissaris;
- 7° de Zorginspectie;
- 8° de consulent.

§5. Als toezicht op het bezoek noodzakelijk is voor de ordehandhaving en veiligheid, gebeurt dit met maximaal respect voor de privacy van de minderjarige en het bezoek. Dit toezicht wordt bij voorkeur uitsluitend visueel uitgeoefend.

Alleen als er geïndividualiseerde aanwijzingen zijn dat een andere vorm van toezicht in het belang van de orde of veiligheid noodzakelijk is, kan van het eerste lid afgeweken worden. De minderjarige en de personen die op bezoek komen, worden vooraf geïnformeerd over de modaliteiten van het toezicht, de noodzaak daarvoor en de geïndividualiseerde afwijkingen van het visueel toezicht.

Bij het bezoek van personen die ten aanzien van de minderjarige door het beroepsgeheim gebonden zijn, kan er alleen visueel toezicht worden uitgeoefend.

Recht op extern contact op andere manieren in de residentiële jeugdhulpverlening of een gemeenschapsinstelling

Artikel 14/2.

§1. Met behoud van de toepassing van artikel 14 heeft de minderjarige die in de residentiële jeugdhulpverlening of een gemeenschapsinstelling verblijft, het recht om met iedereen naar keuze regelmatig te communiceren, volgens de bepalingen die opgenomen zijn in het huishoudelijk reglement. Bij aankomst in een voorziening met mandaat tot geslotenheid heeft de minderjarige het recht om minimaal de ouders, de opvoedingsverantwoordelijke en een persoon naar keuze te contacteren. De minderjarige heeft recht op toegang tot en gebruik van het internet, volgens de praktische bepalingen in het huishoudelijk reglement en rekening houdend met het begeleidingstraject van de minderjarige. De rechten uit dit artikel kunnen beperkt worden door een rechterlijke beslissing over de communicatie van de minderjarige met specifieke personen.

Een voorziening kan de minderjarige alleen verbieden om te communiceren met een persoon naar keuze als al de volgende voorwaarden zijn vervuld:

- a) de beperking betreft alleen het contact met specifieke personen;
- b) de beslissing wordt genomen in afwachting van een rechterlijke beslissing, op basis van een individuele beoordeling dat die communicatie een bedreiging inhoudt voor de veiligheid van de minderjarige;
- c) de beslissing is noodzakelijk om de veiligheid van de minderjarige te vrijwaren.

In afwijking van het vierde lid, b), kan een gemeenschapsinstelling het contact met specifieke personen beperken, na een individuele beoordeling en met het oog op het handhaven van de orde of de veiligheid, zonder daarbij een rechterlijke beslissing af te wachten.

De beperking, vermeld in het vierde lid, wordt besproken met de minderjarige, gekaderd in het begeleidingstraject van de minderjarige en gemotiveerd in het dossier van de minderjarige. De beperking is maximaal veertien dagen geldig. De voormelde periode kan maar één keer worden verlengd met dezelfde termijn. De beperking wordt ter kennis gebracht van de jeugdrechter en in het geval, vermeld in het vierde lid, aan de jeugdrechter voorgelegd die ook kan beslissen de beperking te verlengen tot na de termijn van 28 dagen.

§2. In de residentiële jeugdhulpverlening of in een gemeenschapsinstelling heeft de minderjarige het recht om onbeperkt brieven te schrijven en post te ontvangen, behalve als er een rechterlijke beslissing is ten aanzien van de communicatie van de minderjarige met specifieke personen.

§3. Het huishoudelijk reglement van een jeugdhulpvoorziening kan bepalen aan welke controle schriftelijke communicatie, met inbegrip van briefwisseling en andere post, kan worden onderworpen met het oog op de veiligheid zonder dat de inhoud van de schriftelijke communicatie kan worden gelezen.

§4. De jeugdhulpvoorziening faciliteert de communicatie met de personen en instanties, vermeld in artikel 14/1, §4, en biedt daarvoor ruime contactmogelijkheden.

Recht op een ontwikkelingsgericht leefklimaat in de semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening, een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum

Artikel 19/1: De jeugdhulpvoorziening die semi-residentiële of residentiële jeugdhulpverlening of begeleiding aanbiedt aan de minderjarige, organiseert in de voorziening een ontwikkelingsgericht leefklimaat.

Een ontwikkelingsgericht leefklimaat omvat de kwaliteit van de fysieke en sociale omgeving, waarin wordt voorzien in voldoende en noodzakelijke voorwaarden voor fysieke en mentale gezondheid, welzijn, contact, veiligheid en persoonlijke groei van minderjarigen. In een ontwikkelingsgericht leefklimaat worden minderjarigen behandeld met respect voor hun integriteit en menselijke waardigheid, de kinder- en mensenrechten en hun persoonlijke autonomie. Een ontwikkelingsgericht leefklimaat is in voorkomend geval gericht op herstel en in elk geval op succesvolle participatie in de maatschappij. De relatie tussen de minderjarige, de begeleider en de ruimere omgeving is daarin essentieel.

Het ontwikkelingsgericht leefklimaat wordt georganiseerd in dialoog en in gedeelde verantwoordelijkheid met de minderjarige.

Preventie- en reactiebeleid in de semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening en in een gemeenschapsinstelling

Artikel 28: Als sanctie zijn lichamelijke straffen, geestelijk geweld, onthouding van maaltijden, collectieve sancties, inhouden van zakgeld, afzondering, fixatie en, behoudens andersluidende rechterlijke beslissing, onthouding en beperking van bezoekrecht en overplaatsing naar een andere voorziening of andere leefgroep verboden. (...)

PRIVACY

→ Decreet Rechtspositie Minderjarige

Recht op informatie

Artikel 11: Als persoonsgegevens verwerkt worden met cameratoezicht of andere methoden van toezicht die een belangrijke inbreuk op de privacy inhouden, wordt de minderjarige voorafgaand en in duidelijke en eenvoudige taal geïnformeerd over de modaliteiten van het voormelde toezicht, met behoud van de toepassing van de bepalingen van deze afdeling, afdeling 5 en indien van toepassing, de wetgeving over de regeling van de plaatsing en het gebruik van bewakingscamera's. De minderjarige wordt minstens geïnformeerd over de duurtijd van de verwerking en het recht op toegang tot, inzage in en aanpassing van de opnames.

Recht op een ontwikkelingsgericht leefklimaat

Artikel 19/1

... In een ontwikkelingsgericht leefklimaat worden minderjarigen behandeld met respect voor hun integriteit en menselijke waardigheid, de kinder- en mensenrechten en hun persoonlijke autonomie.

Artikel 15/3, §1: In de semi-residentiële of residentiële jeugdhulpverlening of in een gemeenschapsinstelling is elke vorm van fouillering van kledij of persoonlijke zaken van de minderjarige of het doorzoeken van de kamer van de minderjarige verboden, behalve in de gevallen, vermeld in paragraaf 2 en 3.

Conform artikel 19/1 organiseert de jeugdhulpvoorziening een ontwikkelingsgericht leefklimaat in de voorziening, ook op het vlak van fysieke veiligheid. Als de jeugdhulpvoorziening vermoedens heeft dat de minderjarige bepaalde voorwerpen of substanties bezit die de veiligheid van de minderjarige of anderen in het gedrang brengen, gaat de jeugdhulpvoorziening daarover in dialoog met de minderjarige.

§2. Als de dialoog met de minderjarige niet tot een gepaste oplossing leidt en alleen als er geïndividualiseerde vermoedens zijn dat de minderjarige voorwerpen of substanties in bezit heeft die de eigen veiligheid of de veiligheid van anderen ernstig in gevaar kunnen brengen, kunnen in een voorziening met mandaat tot geslotenheid de kledij van de minderjarige of persoonlijke zaken gefouilleerd worden.

De minderjarige wordt onmiddellijk voorafgaand aan de fouillering geïnformeerd over de fouillering. Het moment en de omstandigheden van de fouillering, de geïndividualiseerde vermoedens die de basis vormen voor het fouilleren en het resultaat ervan, worden vermeld in het dossier van de minderjarige. De minderjarige kan de voormelde vermelding nalezen en becommentariëren. De naam van diegene die de fouillering heeft uitgevoerd wordt tevens geregistreerd.

§3. Als de dialoog met de minderjarige niet tot een gepaste oplossing leidt en alleen als er geïndividualiseerde vermoedens zijn dat de minderjarige voorwerpen of substanties bezit die de eigen veiligheid of de veiligheid van anderen ernstig in gevaar kunnen brengen, kan in een voorziening met mandaat tot geslotenheid de kamer van de minderjarige doorzocht worden.

De minderjarige wordt onmiddellijk voorafgaand aan de doorzoeking geïnformeerd over de doorzoeking van de kamer en over de motivatie daarvoor. Er wordt maximaal naar gestreefd dat de minderjarige aanwezig is bij de doorzoeking.

Het doorzoeken van de kamer gebeurt minimaal in aanwezigheid van een tweede persoon. Het moment van en de omstandigheden bij het doorzoeken, de geïndividualiseerde vermoedens die de basis vormen voor het doorzoeken en het resultaat ervan, worden vermeld in het dossier van de minderjarige en worden gecommuniceerd met de minderjarige. De minderjarige kan de voormelde vermelding nalezen en becommentariëren. De naam van diegene die de doorzoeking heeft uitgevoerd wordt tevens geregistreerd.

§4. Als er naar aanleiding van de fouillering, vermeld in paragraaf 2, of bij het doorzoeken van de kamer, vermeld in paragraaf 3, voorwerpen of substanties in het bezit van de minderjarige worden gevonden waarvan het bezit strafbaar is of die de veiligheid van de minderjarige of anderen ernstig in gevaar brengen, kunnen die voorwerpen of substanties in beslag genomen worden en, tegen afgifte van een ontvangstbewijs, ten behoeve van de minderjarige worden bewaard, hetzij met diens toestemming vernietigd worden, hetzij, met behoud van de toepassing van de regelgeving inzake beroepsgeheim, ter beschikking gehouden worden van de bevoegde overheden, met het oog op voorkoming of vaststelling van strafbare feiten. Bij de inbeslagname wordt erover gewaakt dat het bijhouden of vernietigen niet in strijd is met een andersluidende wettelijke verplichting.

§5. Het huishoudelijk reglement van de jeugdhulpvoorziening bepaalt de manier waarop de fouillering en de doorzoeking van de kamer plaatsvindt, met inbegrip van de personen die bevoegd zijn de fouillering uit te voeren.

→ Richtlijn

- B. Aanbevelingen voor de preventie van (collectieve) afzondering en fixatie
- C. Aanbevelingen voor de toepassing van afzondering en fixatie bij ernstig en acuut gevaar
- D. Aanbevelingen voor de praktische uitvoering van afzondering en fixatie bij ernstig en acuut gevaar

→ Erkenningsbesluit Jeugdhulp

Art. 15, 7°/1 (Veilig Verblijf): de voorziening die het noodzakelijk vindt om minderjarigen soms tijdelijk af te zonderen of andere vrijheidsbeperkende maatregelen te nemen om de veiligheid te herstellen bij acuut en ernstig gevaar of om de veiligheid te behouden bij potentieel gevaar, ter preventie van acuut en ernstig gevaar voor de minderjarigen of anderen, ent zich daarvoor volledig op de modaliteiten van het decreet van 7 mei 2004. In het huishoudelijk reglement van de voorziening worden minstens de volgende elementen beschreven:

- a) het preventiebeleid op afzondering;
- b) de infrastructurele vertaling van de afzondering;
- c) de wijze van registratie van elke afzondering;
- d) de duur van de afzondering;
- e) het toezicht op en de mogelijkheden tot contact van de minderjarige tijdens de afzondering;
- f) de opvolging van de afzondering in het ruimere pedagogisch traject van de jongere;

Art. 27/2, 5° (GES+): de voorziening die het noodzakelijk vindt om minderjarigen soms tijdelijk af te zonderen of andere vrijheidsbeperkende maatregelen te nemen, om hun eigen veiligheid, de veiligheid van andere minderjarigen of die van het personeel te verzekeren, beschikt daarvoor over een huishoudelijk reglement. Het huishoudelijk reglement wordt bij de opname bekendgemaakt aan de betrokken partijen. In het huishoudelijk reglement worden minstens de volgende elementen beschreven:

- a) de inrichting van de afzonderingskamer;
- b) de wijze van registratie van elke afzondering;
- c) de duur van de afzondering;
- d) het toezicht op en de mogelijkheden tot contact van de minderjarige in kwestie;

→ Decreet Rechtspositie Minderjarige

Recht op informatie

Artikel 11, §2: Bij de opstart van en tijdens het verblijf in de residentiële jeugdhulpverlening of in een gemeenschapsinstelling of het Vlaams detentiecentrum heeft de minderjarige recht op een open dialoog waarin besproken wordt waarom de minderjarige in de jeugdhulpvoorziening of in pleegzorg verblijft, op welke wijze het leven er georganiseerd wordt, welke regels en afspraken er zijn en op welke wijze daarmee wordt omgegaan.

Preventie- en reactiebeleid in de semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening en in een gemeenschapsinstelling

Artikel 28, §1: Elke jeugdhulpvoorziening evalueert regelmatig, en zo veel mogelijk in samenspraak met de minderjarigen, de leefregels en afspraken in de voorziening op hun nut en noodzaak. Elke jeugdhulpvoorziening beschikt over een uitgewerkt preventie- en reactiebeleid dat beschrijft op welke wijze de jeugdhulpvoorziening omgaat met het niet respecteren van leefregels en afspraken of het stellen van normoverschrijdend gedrag en dat past binnen een ontwikkelingsgericht leefklimaat conform artikel 19/1.

Conform artikel 11, §2, informeert de jeugdhulpvoorziening de minderjarige over de voormelde leefregels en afspraken en over het voormelde reactiebeleid.

§3. ... Als sanctie zijn lichamelijke straffen, geestelijk geweld, onthouding van maaltijden, collectieve sancties, inhouden van zakgeld, afzondering, fixatie en, behoudens andersluidende rechterlijke beslissing, onthouding en beperking van bezoekrecht en overplaatsing naar een andere voorziening of andere leefgroep verboden.

➔ Decreet Rechtspositie Minderjarige, nog niet in voege

Preventie van afzondering en fixatie in de semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening en in een gemeenschapsinstelling

Artikel 28/1 (07/05/2027 - ...) §1: Het gebruik van afzondering en fixatie door de jeugdhulpvoorziening wordt zo veel als mogelijk vermeden.

Afzondering of fixatie als sanctie is verboden.

Afzondering of fixatie als collectieve maatregel is verboden, de toepassing van afzondering of fixatie gebeurt enkel op basis van een individuele inschatting. In afwijking en om redenen van veiligheid kan afzondering 's nachts en in alarmsituaties in een gemeenschapsinstelling als collectieve maatregel gebruikt worden.

§2. Elke jeugdhulpvoorziening ontwikkelt een beleid over de preventie van vrijheidsbeperkende maatregelen en de afbouw ervan, en in voorkomend geval, over het gebruik van afzondering en fixatie in het bijzonder en betreft de minderjarigen en de ouders, en in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken bij de ontwikkeling van dat beleid. Conform artikel 11, §2, wordt de minderjarige geïnformeerd over het voormelde beleid.

Voorwaarden voor afzondering en fixatie om de veiligheid te herstellen bij acuut en ernstig gevaar voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of andere personen, in de semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening en een gemeenschapsinstelling

Artikel 28/2 (07/05/2027 - ...): Afzondering of fixatie om de veiligheid te herstellen bij acuut en ernstig gevaar voor de minderjarige of anderen, al dan niet met instemming van de minderjarige of de ouders, is verboden tenzij onder de volgende voorwaarden:

1° de maatregel wordt ingezet als laatste redmiddel als preventieve interventies en alternatieven niet of niet langer volstaan;

2° de maatregel duurt zo kort mogelijk en stopt als het gevaar niet langer ernstig en acuut is;

3° de toepassing van afzondering of fixatie gebeurt alleen op maat van en zo veel mogelijk afgestemd met de minderjarige, de ouders en, in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken en de situatie, conform de afspraken daar- over die op voorhand in het dossier zijn bepaald conform artikel 28/4;

4° tijdens het toepassen van de maatregel wordt blijvend gezocht naar minder ingrijpende alternatieven en de maatregel wordt uitgevoerd conform de afspraken daarover die op voorhand in het dossier zijn bepaald conform artikel 28/4;

5° mechanische fixatie bij minderjarigen, jonger dan 12 jaar, is verboden;

6° het gelijktijdig toepassen van afzondering samen met fixatie wordt zo veel als mogelijk vermeden;

7° passende maatregelen worden genomen om de minderjarige van de nodige medische zorg te verzekeren als de medische bijstand bij of na de afzondering of fixatie vereist is;

8° de jeugdhulpverlener of de begeleider heeft tijdens de maatregel regelmatig contact met de minderjarige met de focus op het welbevinden van de minderjarige;

9° de minderjarige heeft tijdens de maatregel de mogelijkheid om heen en weer te communiceren met een nabije jeugdhulpverlener of begeleider van de jeugdhulpvoorziening.

In het eerste lid, 5°, wordt verstaan onder mechanische fixatie: fixatie door het gebruik van mechanische hulpmiddelen die bevestigd zijn aan of in de directe omgeving van de persoon. Die mechanische hulpmiddelen kunnen niet zelfstandig door de persoon verwijderd worden. Hulpmiddelen voor het ondersteunen of corrigeren van de fysieke houding van de persoon die bevestigd zijn aan of in de directe omgeving van de persoon, en die niet zelfstandig door de persoon verwijderd kunnen worden, worden niet beschouwd als mechanische fixatie, tenzij die hulpmiddelen buiten hun oorspronkelijke doelstelling gebruikt worden.

Voorwaarden voor afzondering en fixatie om de veiligheid te behouden bij potentieel gevaar, ter preventie van acuut en ernstig gevaar of voor afzondering en fixatie ter bevordering van ontwikkelings- of ontplooiingskansen van de minderjarige of anderen, in de semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening en een gemeenschapsinstelling

Artikel 28/3 (07/05/2027 - ...): Afzondering of fixatie om de veiligheid te behouden bij potentieel gevaar, ter preventie van acuut en ernstig gevaar voor de minderjarige of anderen; of afzondering of fixatie ter bevordering van ontwikkelings- of ontplooiingskansen van minderjarige of anderen is verboden, tenzij onder de volgende voorwaarden:

- 1° de minderjarige, vermeld in artikel 4, §2, stemt in met de voormelde vorm van afzondering of fixatie, of als de minderjarige niet tot een redelijke beoordeling van diens belangen in staat is, stemmen de ouders in met de voormelde vorm van afzondering of fixatie;
- 2° de maatregel wordt ingezet als laatste redmiddel na uitputting van alle andere mogelijke opties;
- 3° de toepassing van afzondering of fixatie gebeurt alleen op maat van en zo veel mogelijk afgestemd met de minderjarige, de ouders en, in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken en de situatie;
- 4° tijdens het toepassen van de maatregel wordt blijvend gezocht naar minder ingrijpende alternatieven en de maatregel wordt uitgevoerd conform de afspraken daarover die op voorhand zijn bepaald in het dossier conform artikel 28/4;
- 5° passende maatregelen worden genomen om de minderjarige van de nodige medische zorg te verzekeren als de medische bijstand bij of na de afzondering of fixatie vereist is;
- 6° de jeugdhulpverlener of begeleider heeft tijdens de maatregel regelmatig contact met de minderjarige;
- 7° de minderjarige heeft tijdens de maatregel altijd de mogelijkheid om heen en weer te communiceren met een nabije jeugdhulpverlener of begeleider van de jeugdhulpvoorziening.

Recht op individuele preventie van en afspraken over afzondering en fixatie in de semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening en een gemeenschapsinstelling

Artikel 28/4 (07/05/2027 - ...): In het dossier van de minderjarige wordt, na dialoog met de minderjarige, de ouders, en in voorkomend geval de opvoedingsverantwoordelijken, aangegeven welke preventieve interventies en alternatieven voor afzondering of fixatie ingezet worden, met inbegrip van de voor- en afkeuren van de minderjarige als afzondering en fixatie overwogen wordt, en de manier waarop de ouders en, in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken, geïnformeerd worden. Met behoud van de toepassing van artikel 28/6 motiveert de jeugdhulpvoorziening het gebruik van de maatregel in het dossier. De Vlaamse Regering kan de voorwaarden waarop de verslaggeving en de registratie moet gebeuren verder regelen.

Na elke afzondering of fixatie volgt een nabespreking met de minderjarige en overeenkomstig de afspraken gemaakt in het dossier, met de ouders, en in voorkomend geval, de opvoedingsverantwoordelijken en de aanwezige medebewoners. De voormelde nabespreking gebeurt in verhouding tot de maatregelen.

Plaats van afzondering in de semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening en in een gemeenschapsinstelling

Artikel 28/5 (07/05/2027 - 06/05/2034), §1: Bij de afzondering, vermeld in artikel 28/2, wordt alleen een afzonderingskamer gebruikt. De voormelde afzonderingskamer voldoet aan al de volgende voorwaarden:

- 1° de afzonderingskamer is specifiek ontworpen voor het gebruik van afzondering en wordt alleen daarvoor gebruikt;

2° de afzonderingskamer biedt een veilige en rustgevende omgeving;
3° er is fysieke nabijheid op maat van de minderjarige mogelijk;
4° alleen bevoegd personeel kan de afzonderingskamer inkijken en betreden;
5° de minderjarige kan rechtstreeks contact nemen met een jeugdhulpverlener of begeleider. Er wordt ook in de mogelijkheid voorzien dat de minderjarige met de jeugdhulpverlener of begeleider heen en weer kan communiceren.
De Vlaamse Regering kan de voorwaarden voor de afzonderingskamer, vermeld in het eerste lid, aanvullen of verder verfijnen.

§2. Bij de afzondering, vermeld in artikel 28/3, wordt de afzonderingskamer, vermeld in paragraaf 1, gebruikt. Afzondering kan alleen in de eigen kamer plaatsvinden als dat is opgenomen in het dossier conform artikel 28/4. De keuze van de kamer waarin wordt afgezonderd wordt gemaakt op maat van de minderjarige. De jeugdhulpverlener of begeleider oordeelt of de mate van agressie of escalatie afzondering in de eigen kamer toelaat. Als dat niet het geval is, gebeurt de afzondering onder de voorwaarden, vermeld in paragraaf 1 en artikel 28/2.

§3. In de uitzonderlijke gevallen waarin de collectieve afzondering wordt gebruikt conform artikel 28/1, §1, derde lid, gebeurt de afzondering op de eigen kamer van de minderjarige.

Recht op registratie van afzondering en fixatie in de semi-residentiële en residentiële jeugdhulpverlening en een gemeenschapsinstelling

Artikel 28/6 (07/05/2027 - ...), §1: In het dossier van de minderjarige worden de volgende elementen opgenomen naar aanleiding van een uitgevoerde afzondering of fixatie als vermeld in artikel 28/2:

- 1° het type maatregel;
- 2° de omstandigheden, de aanleiding of reden en uitgeprobeerde alternatieven;
- 3° het tijdstip van begin en einde;
- 4° afwijkingen ten opzichte van afgesproken maatregelen in het dossier van de minderjarige;
- 5° de eventuele verwondingen bij de minderjarige of de jeugdhulpverleners of begeleiders;
- 6° de eventuele opmerkingen van de minderjarige en in voorkomend geval de vertegenwoordiger van de minderjarige over het verloop van de maatregel;
- 7° de tijdstippen van en observaties tijdens het toezicht en de momenten van communicatie met de minderjarige;
- 8° de nabespreking.

De naam van de verantwoordelijke die de maatregel heeft opgestart of bevestigd wordt tevens geregistreerd.

§2. De jeugdhulpvoorzieningen verwerken de gegevens, vermeld in paragraaf 1 en artikel 28/4, met het oog op het beleid, vermeld in artikel 28/1, §2, en om de kwaliteit van zorg voor de minderjarige te verhogen. De jeugdhulpvoorzieningen kunnen de gegevens, vermeld in paragraaf 1 en in artikel 28/4, onderling uitwisselen in het kader van intervisie met als doelstelling het verminderen van het gebruik van afzondering of fixatie. Bij elke uitwisseling wordt bekeken welke gegevens nodig zijn voor de voormelde doelstelling conform artikel 5, lid 1, c), van de algemene verordening gegevensbescherming. De Vlaamse Regering kan de gegevens, vermeld in paragraaf 1 en in artikel 28/4, verwerken om het beleid over de preventie van vrijheidsbeperkende maatregelen en voor de afbouw ervan, en in voorkomend geval, over het gebruik van afzondering en fixatie in het bijzonder, te evalueren. De Vlaamse Regering kan bepalen op welke wijze en wanneer de voormelde gegevens worden bezorgd.

§3. De gegevens, vermeld in het eerste lid, worden bewaard tot zolang het dossier wordt bewaard.